

Laiškai **LIETUVIAMS**

1956 RUGSĖJIS (SEPT.) VOL. VII, No.8

T U R I N Y S

TOLERANCIJA IR KULTŪRA — Juozas Vaišnys, S. J.	225
SENAS KELIAS Į NAUJĄ GYVENIMĄ — I. Vaičiulėnaitė	227
MOKSLAS IR RELIGIJA — Dr. Juozas Prunskis	232
JEIGU DIEVAS GERAS..." — Pr. Alšėnas	235
NEAUKLĖJANTIS AUKLĖJIMAS — P. Maldeikis	237
MEILĖS GROŽIS IR JO TRAPUMAS (I) — A. Grauslys	244
PASĀUKIMAS PROFESIJOJE — Bruno Markaitis, S. J.	247
NĖRA NIEKO DIEVIŠKESNIO — K. Trimakas, S. J.	251
IŠ FILMŲ PASAULIO — B. Markaitis, S. J.	255

Šis numeris yra iliustruotas dail. Z. Kolbos kuriniais. Z. Kolba šiais metais mini savo 20 metų kūrybinio darbo sukaktį.

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina du doleriai. Atskiras numeris 20 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redakcijos nariai: Bruno Markaitis, S. J.

ir Anicetas Tamošaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription two dollars. Single copy 20 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

1956 M. RUGSĖJO (SEPT.) MĖN.

VOL. VII, NO. 8

TOLERANCIJA IR KULTŪRA

Sunku įsivaizduoti kultūrą be tolerancijos. Paprastai jos abidvi eina ranka rankon. Kuo žmogus yra kultūringesnis, tuo labiau jis gerbia kitą asmenį ir toleruoja jo įsitikinimus. Fanatizmas, savo nuomonėje užsispyrimas ir kitų niekinimas yra didžiausi kultūros priešai. Tik tas žmogus yra vertas pagarbos, kurs moka gerbti kitą. Išdidus pasipūtėlis, kurs kiekvieną skirtingų pažiūrų žmogų pravardžiuoja. krikdemu, davatka arba bedieviu, masonu, pats save pasmerkia visuomenės akyse, panašiai kaip tas fariziejus, kaltinęs ir niekinęs muitininką. Per dažnai mes savinamės tik vienam Dievui priklausančią teisę — pasmerkti žmogų amžinai. Jeigu šiandien vėl tarp mūsų apsigyventų Kristus, tai, tur būt, ne vienas “patentuotas krikščionis” Jį pasmerktų, matydamas kalbantis su koku nors “raupsuotuoju”, su koku nors “bedieviu” ar “masonu”, panašiai kaip kadaise Jį smerkė fariziejai, matydami kalbantis su Magdalena.

Mūsų visuomenėje labai trūksta objektyvumo. Esame įpratę žiūrėti ne į tai, *kas yra daroma*, veikiama, organizuojama, bet *į tuos asmenis, kurie veikia* ir organizuoja. Jeigu kuris nors asmuo yra man nesimpatiškas, tai viskas yra bloga, ką tik jis bedarytų; jeigu kuri nors asmenų grupė yra ne mano pažiūrų, tai viskas yra smerktina ir boikotuotina, kas tik tos grupės būtų organizuojama. Tas pats veiksmas yra labai geras ir girtinas, jeigu jį atliksiu aš, bet jis taps smerktinu ir nuodėmingu, jeigu bus atliktas ne mano įsitikinimų žmogaus! Štai svarbiausias daugelio mūsų “veikėjų” principas! Štai pagrindinis jų moralės dėsnis! Vadovaujantis šiuo “moralės” dėsniu, didesnis veikėjas bus tas, kurs daugiau griaus kitų darbus, kurs daugiau kenks kitų pažiūrų organizacijoms. Taigi, daugiausia tuo mūsų veikla ir reiškiasi: kovojant ir pešantis vieni su kitais.

Jeigu tą energiją, kurią sunaudojame kovodami su savo broliais ir draugais, panaudotume kovai su savo tikraisiais priešais, tai žymiai daugiau laimėtume. Dažnai mes nesugebame atskirti draugo nuo priešo. Kartais priešu skaitome geriausią savo draugą, siekiantį to paties tikslo, kovojantį dėl tų pačių idealų, bet einantį trupučiuką skirtingu keliu ir kovojantį kitokiu ginklu. Mes matome tik savo kelią ir vertiname tik savo ginklą, bet nesuprantame, kad yra ir daugiau lygiai gerų ginklų ir lygiai saugių kelių. Jei Visagalis kada nors mums leis grįžti į savo tėvynę, gal vieni lipsime į laivą, kiti sėsime į lėktuvą. Ir vieni ir kiti sieksime to paties tikslo, nors nevienodomis priemonėmis ir ne tais pačiais keliais. Ir vieni ir kiti susitiksime savo žemėje. Bet jeigu mes savo akių nenukreipsime į bendrą

tikslą, bet į skirtingas priemones, jei vieni kitus pradėsime laikyti savo priešais, jei iš laivo nukreipsime patrankas į lėktuvą, o iš lėktuvo į laivą mesime bombas, tai tėvynės nei vieni nei kiti nepasieksime, bet žūsime kelyje.

“Nėra namų be dūmų”, sako patarlė. Net ir geriausioje šeimoje kartais pasibara vyras su žmona, pasipeša tarp savęs vaikai. Visa tai lieka šeimoje, greitai užmirštama ir vėl santaikoje gyvenama. Bet jeigu vaikai nuolat pešis gatvėje, jeigu vyras su žmona ginčysis tarp svetimųjų, tokia šeima nustos garbės kitų akyse. Mes Lietuvoje kartais pasipešdavome; jeigu kada nors grįšime, tur būt, taip pat neišvengsime barnių ir peštynių, bet tai liks tarp mūsų. Viską užmiršime ir vėl santaikoje gyvensime, juk esame broliai, tos pačios šeimos nariai. Bet jeigu mes vieni prieš kitus pradėsime kovoti dabar, gyvendami tarp svetimųjų, tai toks mūsų elgesys bus tikra savižudybė. Kovodami vieni prieš kitus, mes kovojame patys prieš save, mes nustojame garbės kitų tautų akivaizdoje, mes silpniname savo poziciją tarptautinėje plotmėje, mes esame tikri savo tautos priešai ir išdavikai.

Kai Dainų Šventės metu Čikagoje, kur dalyvavo nemaža ir svetimtaučių, buvo viešai paminėta vieno mūsų valstybės pareigūno pavardė, kažkas iš publikos sušvilpė. Aš nustebeš pažvelgiau į šalia sėdėjusį draugą. Bet jis šaltai pareiškė: “Ko čia stebėtis, juk esame baudžiauninkų vaikai.” Kad mes esame baudžiauninkų vaikai, tai mums gėdos nedaro, bet, nusikratę baudžiava, turėtume stengtis pasivyti kitas kultūringas tautas ir bent viešai nerodyti kartais mummyse dar slypinčio muzikiškumo.

Dabar yra labai madoje vieši protestai arba, kaip Amerikoje yra sakoma, piketavimai. Jų negalima smerkti, jeigu yra atliekami kultūringai. Žinoma, protingam žmogui negali nė į galvą ateiti mintis, kad čia, svetimoje šalyje, lietuvius piketuotų lietuviai. Tai būtų tikras nusikaltimas prieš tautą, parodymas svetimtaučiams, kad mes nesame vieningi, kad vieni prieš kitus kovojame. Tada svetimtaučiai nekreiptų jokio dėmesio, jeigu mes piketuotume ir tikrus savo priešus, pvz., kokius nors Sovietų pareigūnus. Tada jie galėtų numoti ranka ir pasakyti: “A, tai nieko nereiškia — juk jie kovoja ir prieš savo tautiečius, jie patys nežino, ko nori”. Prieš kiek laiko laikraščiuose skaitėme, kad lietuviai tikrai piketavo Sovietų pareigūnus J. A. Valsitybėse ir Anglijoje. Reikia pripažinti, kad ne visi piketavimai pasižymėjo kultūringumu. Jeigu tokia proga yra suruošiama kultūringa eisena ir nešami plakatai su kultūringu užrašu, pvz., “*Laisvės pavergtoms tautoms!*”, tai yra visiškai tvarkoj, toki piketavimai gali būti labai naudingi. Tačiau jei tokiose eisenose bus nekultūringai šūkaujama ir nešami plakatai su nekultūringais užrašais, pvz., “*Jūs, kraugeriai, eikite į pragarą!*” tai tokiais piketavimais mes nieko nepasieksime, tik sau pakenksime.

Kai kurie mūsų tautiečiai, neseniai atvažiavę į Ameriką, net nė nesistengia būti kultūringi, nes, sako, šiame krašte žmonės yra taip nekultūringi, kad mes, ir be jokių pastangų, visuomet būsime už juos žymiai kultūringesni. Tai yra labai klaidingas galvojimas. Tokia klaidinga nuomonė kai kuriems kilo dėl to, kad mūsų vidutinės klasės inteligentai čia pakliuvo tarp paprastų fabriko darbininkų. Aukštesnės klasės amerikiečių jie nepažįsta ir neturi progų su jais susitikti. Kai kurių profesijų lietuviai, o ypač aukštuosius mokslus baigę jaunuoliai, kurie turi progos susitikti ir paben-

drauti su atitinkamų klasių amerikiečiais, yra visai kitokios nuomones: ir Amerikoje jie randa labai daug kultūros ir humaniškumo.

Mes nuolat sielojamės, kad svetimose šalyse augęs lietuviškas jaunimas jau neina savo tėvų keliais, kad jis yra skirtingas nuo vyresniųjų. Jei gu lietuvių jaunimas pamiršta savo kalbą ir negerbia gražių lietuviškų papročių, tikrai yra skaudu. Bet jeigu šis jaunimas neseka vyresniųjų partiniuose ginčiuose ir įvairių srovių rietenose, tai tenka tik džiaugtis. Į Lietuvos Studentų Sąjungą, kurioje gana darniai bendradarbiauja įvairių įsitikinimų jaunimas, mes dedame labai daug vilčių. Šis jaunimas taip pat ginčijasi, diskutuoja, gina savo pažiūras, bet visuomet daug kultūringiau negu seniai. Jei kartais pasitaiko vienas kitas, kurs užsikrečia „senių liga“, draugai stengiasi jį izoliuoti, kad ir kitų neužkrėstų. Tikrai puiku ir sveikintina! Jeigu šie jaunuolai išmoks vienas kitą gerbti, jei sugebės drauge bendras problemas spręsti, tai, nors ir užmiršę vieną kitą lietuvišką žodį, jie sucementuos daug stipresnę Lietuvą už tą, kurioje jiems teko gimti, bet neteko ilgiau pagyventi.

Juozas Vaišnys, S. J.

SENAS KELIAS Į NAUJĄ GYVENIMĄ

Mes žinome daugelį naudingų tiesų šiame gyvenime, bet per dažnai mes jas užmirštame. Mes žinome, kad savęs atsižadėjimas yra atlyginamas su nuošimčiais, bet stebuklai teįvyksta, kai mes patys šį žinojimą praktikuojame. Labai dažnai jie įvyksta, kai esame praradę paskutinę viltį.

F. Oursler pasakoja, kad taip atsitiko jo draugui Bill Williams, vienam iš beviltiškiausių girtuoklių Niujorke. Joks gydytojas negalėjo jam padėti. Vieną rytą, sėdėdamas savo gydytojo kabinete rutininiam patikrinimui, jis paklausė:

— Daktare, kelintą kartą aš čia ateinu?

— Šiandien penkiasdešimtą. Tu jau mūsų sukaktuvininkas.

— Aš manau, kad alkoholis mane nužudys, ir netrukus.

— Bill, — pasakė rimtai gydytojas, — man labai gaila, bet tai yra tiesa.

— Užtat, — tarė nušvisdamas Bill, — gal mažą taurelę man nuotaikai pataisyti?

— Tvarkoj, — sutiko gydytojas, — bet pirma aš norėčiau tavęs šio to paprašyti. Gretimame kambaryje yra jaunuolis labai prastame stovyje. Jis čia pirmą kartą. Gal būt, jei tu jam pasirodytum, kaip sukrečiantis pavyzdys, tu jį atgrasintum nuo gėrimo visam gyvenimui.

Vietoj supykęs už sukrečiančio pavyzdžio vardą. Bill susidomėjo pasiūlymu ir pasakė:

— Gerai, aš norėčiau padėti tam vargšui vaikėzui.

Jaunuolis tikrai jautė jo pasmerkimą, ir Bill, kuris save pripažino nepataisomu agnostiku, staiga, pats savimi netikėdamas, pradėjo prašyti jaunuolį kreiptis į kokią nors aukštesnę išorinę jėgą.

— Alkoholis yra tavo išorėje, — kalbėjo jis, — tikrai kita išorinė jėga

Z. Kolba

Kristaus (vitražas)

gali tave išgelbėti. Vadink ją Dievu, vadink teisybę, vardas nesvarbu, bet šauk pagalbos!

Nesvarbu, kokia buvo jaunuolio reakcija. Bill pats sau padarė neišdildomą įspūdį. Grįžęs į savo kambarį, jis užmiršo pažadėtą taurelę. Tai buvo 1934 metais, ir dar šiandien jis jos neišgėrė. Galvodamas pagaliau apie kitus, jis pradėjo gyvenimą, pagrįstą krikščioniškuoju principu. Ir tuo principu vadovaudamasis, Bill Williams įkūrė garsiąją "Alcoholic Anonymous" draugiją.

Tas principas gali atrodyti neaiškus skeptikams, bet jis veikia paslaptiną jėgą. Štai keistas atvejis. Daktaro McAlister graži ir jauna žmona, kurią jis labai mylėjo, mirė labai anksti. Jos mirtis taip gydytoją pribloškė, kad jį panėrė į gilią melancholiją. Jis nevalgė, nekalbėjo ir buvo apimtas savižudybės manijos. Visą metų eilę jis buvo saugojamas pakaitomis trijų slaugių. Liūdėdamas ir krimsdamasis vis labiau ir labiau, daktaras sulysio ir tapo lyg kevalas. Jį reikėjo pakelti iš kėdės, guldyti ir valgydinti. Ir kaip jis nekenė savo slaugių!

Vasarą McAlister būdavo vežamas į pajūrį, kur jis mėgdavo sėdėti savo ratukuose ant stataus kranto ir žiūrėti į jūrą. Vieną popietę jis nustebino slaugę, pasiūlydamas jai eiti paplaukioti.

— Jūs galite lygiai gerai mane stebėti ir iš vandens, — pasakė jai klaslingai.

Kai slaugė plaukiojo jūroje, McAlister sėdėjo ramiai, stebėdamas ją ir laukdamas patogaus momento šokti nuo kranto į apačioje stūksančias uolas. Staiga jis išgirdo šauksmą. Slaugė, staigiai apimta skausmo, skendo. Tiesiog neįtikėtina — daktaras atsistojo, nuskubėjo prie kranto

ir nėrė į vandenį. Nuplaukęs prie skęstančios slaugės, išnešė ją į krantą. Nežinia iš kur gautomis jėgomis jis gaivino merginą, iki jos gyvybė buvo išgelbėta. Išgelbėdamas taip labai nekenčiamą slaugę, jis prarado norą nusižudyti ir surado naują džiaugsmą gyventi. Tikrai, pasiaukojimo meilė yra gili gydomoji jėga, kuri veikia ne tik dvasią, bet ir kūną, atimdama jam fizinius skausmus.

F. Oursler pasakoja, kad jo motina po gimdymo smarkiai sirgo ir karščiavo. Jos ligos metu, vieną vakarą kažkas stipriai daužė į duris. Kai slaugė pažiūrėjo iš vidaus pro langą, pamatė gatvėje būrį uniformuotų vyrų.

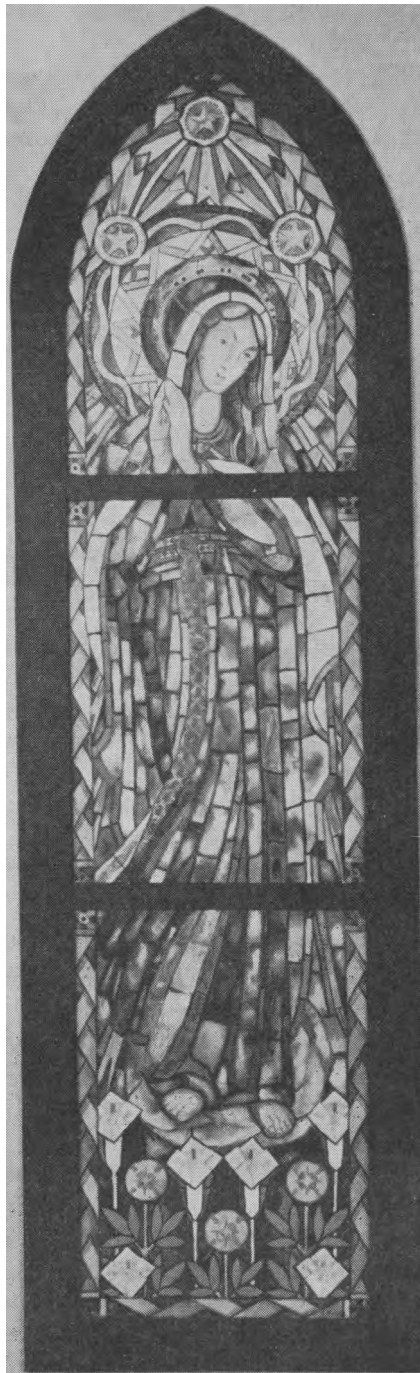
— Pasakyk tai moteriai, — sušuko jų vadovas, — kad ji laikytų rytoj savo vyrą namie. Mes esame susisiekimo tarnautojai. Jis yra mūsų viršininkas. Mes streikuojame, kad ir nelegaliai. Jis sako, rytoj pats važiuosias. Tegul tik pabando — mes jį užmušime!

Motina suaimanavo karštyje:

— Dieve brangus! Tu žinai, koks užsispyrėlis yra mano vyras. Ką man daryti?

Saulei patekėjus, šimtai streikininkų stovėjo gatvėje. Plytos, pagaliai ir akmenys buvo jų rankose. Mokyklos laikrodis išmušė aštuonias, vartai atsidarė, ir tėvas, vadeles laikydamas vienoje rankoje, o botagą kitoje, išnėrė dviem širmiais į gatvę.

Piktas murmėjimas subangavo streikininkų eilėse. Staiga pasigirdo moters riksmas. Motina skverbėsi pro minią į vežimą. Rankose laikė kūdikį. Ji stovėjo šalia savo vyro, šypsojosi ir laikė kūdikį aukštai iškėlus, kad visi matytų. Nei šapelis nebuvo į juos numestas. Tėvas nubalo išsigandęs, kad susijaudinimas ją nužudys. Bet nebuvo reikalo jaudintis.

Z. Kolba

Marija (vitražas)

Motinos karštis staigiai nukrito, ir ji stebuklingai sveiko.

Jos sveikata grįžo tik dėka tyros meilės ir nesavanaudiško pasiaukojimo, kuris ją pastūmėjo į pagalbą savo vyrui, atsidūrusiam pavojuje. Pasiaukojimas ir nesavanaudiška meilė yra du efektingiausi vaistai, kokių tik žino pasaulis. Tik gaila, kad jie yra taip užmiršti ir nevertinami. O kaip jie padėtų tiems nelaimingiems, kenčiantiems fiziniai ir dvasiniai, susitraukusiems į savęs gailėsčio kiautą!

Visame pasaulyje žmonės žino, kad patarnavimas kitiems atneša neįkainojamos malonės atlyginimą, įdomi yra indo Sadhu istorija. Jis tapo krikščioniu ir Indijos misijonierium. Kartą Sadhu drauge su budistų kunigu keliavo pėsčia per Himalajus. Naktis artinosi, ir vienuolis išpėjo, kad yra pavojus mirtinai sušalti, jeigu jie iki nakties nepasieks vienuolyno. Praeidami pro nejaukią bedugnę, jie išgirdo šauksmą. Prie stataus šlaito gulėjo sunkiai sužeistas žmogus. Vienuolis bereikšmiai pasižiūrėjo į Sadhu ir pasakė:

— Dievas paskyrė šiam žmogui tokią likimą, tesižino. Skubėkime, kol dar nepražuvome.

Bet krikščionis Sadhu atsakė:

— Dievas čia mane siuntė, kad padėčiau savo broliui.

Vienuolis nusistūmė per sniegą vienas, o Sadhu leidosi žemyn. Svetimojo nugarkaulis buvo lūžęs. Sadhu surišo jį savo antklode ir užsidėjo ant pečių. Tada, sulinkęs po savo našta, jis pradėjo vargingą žygį. Kai pasiekė kelią, prakaitas, liejosi visu jo kūnu. Nuvargęs ir sušilęs pagaliau jis pamatė prieš save vienuolyno šviesas. Tada pirmą kartą Sadhu suklupo ir beveik pargriuvo, bet ne iš silpnumo. Jo kojos užkliudė kū-

ną, gulintį sniege, mirtinai sušalusį.

Tas dinamiškas meilės principas tarnauti kitiems, bejėgiams, yra ne tik gražus, bet ir naudingas. Štai dar viena istorija apie kapinių administracijos raštininką. Kas savaitę tas mažas, švelnus žmogelis gaudavo iš vienos sergančios moters laišką su pinigais. Už tuos pinigus jis buvo prašomas pirkti gėlių ir dėti ant jos sūnaus kapo. Vieną dieną atvažiavo į kapines automobilis. Iš jo išlipo šoferis ir pasiteiravo mažojo raštininko.

— Mano ponias yra ligota ir sunkiai vaikščioja, gal Jūs ateitumėte pas ją pasikalbėti?

Automobily sėdėjo silpna, sena moteris, liūdnomis akimis, neslepiančiomis didelės ir ilgios kančios.

— Aš esu ponias Adams, — ji paaiškino, — paskutinius dvejus metus aš jums kas savaitę siųsdavau po penkis dolerius.

— O, gėlėms! — pertraukė ją raštininkas.

— Taip. Mano sūnaus kapui.

— Aš jas pirkdavau.

— Aš atvažiavau čia, nes gydytojai mano, kad man belikę kelios savaitės gyventi. Man nė kiek negaila. Aš neturiu kam gyventi. Bet prieš mirtį norėjau dar kartą pamatyti kapą.

Mažasis žmogelis neryžtingai į ją pasižiūrėjo. Tada nusišypsojo ir išdrįso:

— Žinote, ponias, man visada buvo gaila Jūsų siunčiamų pinigų.

— Gaila?

— Taip, nes gėlės tėra gražios tokį trumpą laiką. Jų net niekas nemato ir nepakvėpina.

— Ar Jūs žinote, ką Jūs kalbate?

— O, žinoma. Aš priklausu ligo-
nių lankytojų grupei. Valdžios ligo-

ninės. Bspročių namai. Žmonės tokiose vietose labai mėgsta gėles. Jie gali jas matyti ir jausti jų kvapą. Ponia, tose įstaigose yra gyvi žmonės! Čia, kape, niekas negyvena...

Moteris nieko neatsakė. Ji stovėjo prie kapo ir tyliai meldėsi. Kai natarusi nė žodžio ji išvažiavo, mažasis raštininkas ėmė baimintis, kad jo impulsyvus atvirumas galėjo pagreitinti jos mirtį. Po keletos mėnesių ji nustebino antras vizitas. Šį kartą šoferio nebuvo, ponija pati vairavo.

— Aš pati vežioju ligoniams gėles,
— ji prisipažino draugiškai šypsodamasi. — Jūs buvote teisus, jie labai gėlėmis džiaugiasi. Ir mane tai daro laimingą. Gydytojai negali suprasti, kas gelbsti mano sveikatai, bet aš žinau! Aš vėl turiu kam gyventi.

Ji surado tai, ką daugelis mūsų žino, bet užmiršta — padėdama kitiems, ji stebuklingai padėjo sau. Yra tiesa, kad niekas žmogaus nepadarо tokio stipraus, kaip išgirstas pagalbos šauksmas. Nėra lengva būti nesavanaudišku ir mylėti kitus, įskaitant ir savo priešus, ypatingai, tur būt, žiauriausią mūsų priešą — mirtį. Bet ir tai yra nugalima. Prieš keletą metų vienas penkiolikos metų berniukas buvo nusiųstas pas gydytoją patikrinimui. Gydytojas kreipėsi į jo tėvus:

— Jūsų sūnus turi vėžį. Jis tikriausiai nė dviejų mėnesių neišgyvens.

Ligoninėje berniukas kalbėjo su savo kunigu:

— Jūs visada mums, berniukams, kartodavote, kad tikrai prasmingas gyvenimas yra naudingas, tad svarbiausia dabartinė mano problema — per du mėnesius įprasminti savo gyvenimą. Tai nebus man labai lengva.

— Taip, tai nebus lengva.

— O jei aš surasčiau kokį nors

būdą? Deramės iš ketvirtuko, kunige.

Kunigas, kuris tiek sykių pamokluose buvo kalbėjęs prieš lažybas, su ašaromis akyse padėjo ant stalo ketvirtuką. Kai po keletos dienų jis aplankė berniuką, nustebino jo spindinčia nuotaika.

— Jūs pralaimėjote, kunige! Aš vis dėlto radau būdą būti naudingų. Man nebus laidotuvių!

— Ką? — nustebino kunigas, tikėdamasis klaidingos diagnozės ar net stebuklo. — Ką tu sakai?

— Viskas sutvarkyta. Aš kalbėjau su savo tėvais. Man nebus laidotuvių. Aš paskirsiu savo kūną ligoninei. Gal gydytojai jame ką nors ras, kas galės išgelbėti daug kitų gyvybių.

Berniukas mirė ramiai, nuolankiai susitaikydamas su savo likimu, bet jo dvasia gyveno tarp tų, kurie matė jo paskutines dienas ir mirtį. Jo pavyzdys - daugeliui įkvėpdavo drąsos, duodavo jėgų aukotis.

Šv. Pranciškus Asyžietis yra parašęs prasmingą maldą:

— O dieviškasis Kūrėjau, duok mums, kad mes ne tiek siektume paguodos, kiek kitus guostume; ne tiek trokštume būti suprasti, kiek kitus suprastume; ne tiek būtume mylimi, kiek mylėtume, nes duodami mes gauname, atleidime mums yra atleidiama ir mirtyje mes gimstame Amžinajam Gyvenimui.

Pagal F. Ourslerio mintis

paruošė I. Vaičiulėnaitė

Jei turi žaizdą širdyje, tai neliesk jos, kaip nelieti nesveikos akies. Tik dveji vaistai yra prieš širdies ligas: viltis ir kantrybė,

P i t a g o r a s

MOKSLAS IR RELIGIJA

(Modernieji medikai apie tikėjimą)

Žmogus visada pasiliks mįslė įvairiais atžvilgiais, ir beieškant tos mįslės sprendimo, yra naudinga patirti įvairių mokslo šakų atstovų pažiūras. Įdomu, kad po XIX šimtmečio pozityvizmo (tikiu tik tai, ką matau ir ką pojūčiais galiu patirti) dabar net eksperimentinių mokslų atstovų pažiūros yra stipriai priartėjusios prie religijos. Tai gali mums pavaizduoti visa eilė pavyzdžių. Jų mums daug patiekia ne taip seniai Berlyne pasirodžiusi studija "Gottbekenntnisse Moderner Naturforscher" (Modernųjų gamtamokslio atstovų Dievo išpažinimai). Šiuo kartu mes čia pažvelgsime į medikus (apie kitų gamtamokslio šakų atstovų pareiškimus esu rašęs "Drauge").

Mediciniškoji religija

Tarp pirmaujančių Europos medikų minimas prof. dr. Werner Leibbrand, kurs nuo 1946 m. dėsto medicinos istoriją Erlangeno universitete. Jisai, baigęs medicinos ir filosofijos studijas, buvo vėžio instituto promotorius Berlyne. Nacių pašalintas iš pareigų, lankė Europos kultūrinius centrus, ypač Prancūzijoje. Yra parašęs visą eilę mokslinių studijų, kuriose jis labai teigiamai atsiliepia apie krikščionybę. Vienoje jų jis rašo: "Krikščionybė yra, galima sakyti, mediciniškoji religija, jos įvedami veiksmai turi artimą ryšį su gydytojų veiksmais... Psichoterapiniai veiksmai priartėja prie teologinių ne taip, kad psichoterapeutas turėtų pakeisti kunigą, bet taip, kad jis paruošia kelią kunigui, nes ir jis į tą patį tikslą krypta. Jeigu jis taip daro tai jis

yra gydytojas, kaip Aristotelis sako — sveikatos Logos."

Žinomas vėžio ligos tyrinėtojas dr. Erwin Liek net turėjo drąsos savo veikale "Das Wunder der Heilkunde" (Gydymo stebuklas) tvirtinti:

— Virchovo posakis "aš esu išskrodęs tūkstantį lavonų, bet juose neradau jokio sielos pėdsako" mums, dabartiniais gydytojams, skamba neprotingai, kaip piktžodžiavimas. Mes žinome, kad sielos nesurasi mikroskopu, ją tegali surasti tik kita siela. Mūsų, gydytojų, uždavinys glūdi pareigoje suprasti ir apimti visą žmogų. Negalima būti gydytoju, jei netiki, kad yra siela.

Toliau jis primena tą nuostabią žmogaus organizmo sąrangą, suminėdamas, kad gyvas narvelis turi 24 bilijonus molekulių, susidarančių iš 300 kvadrilijonų atomų. Mažiausias gyvas organizmas turi apie keturis bilijonus molekulių. Turėdamas prieš akis tą nuostabų gyvių pasaulį, mokslininkas rašo:

— Galybė, kuri sukūrė pasaulį, kuri jį tvarko amžinai, paslaptiniais įstatymais, kuri atomuose leido suktis elektronams, yra taip pat nutiesusi statybos planą ir nuostatus tam margam, amžinai besikeičiančiam organiniam gyvenimui.

Kiekvienoje ląstelėje jis mato Kūrėjo jėgos atspindį. Jis sako, kad "už visos medžiagos glūdi Dvasia".

Žmogaus gyvenimo harmonija

Gydytojas dr. Rhaban Liertz savo veikale "Žmogaus polinkių ir dvasios gyvenimo harmonija ir disharmonija" nagrinėja sveiką ir ligiustą vai-

ko ir suaugusio dvasios gyvenimą. Jis tvirtina:

— Kuo giliau mes įdiegiame į jauną žmogaus sielą dangiškos išminties grožį, tuo daugiau ji teiks jo visam gyvenimui palaimos ir tuo labiau žmogus bus paruoštas sveikai ir laimingai žemės kelionei, tuo skaidresnis bus polinkių ir dvasios sugyvenimas jo kūne, kurs yra Aukščiausiojo šventovė.

Šis medicinos daktaras nesustoja vien prie gamtinio žmogaus gyvenimo, o eina dar toliau tardamas:

— Kuo labiau mes tiriamo žmogaus sielos gyvenimą, tuo labiau esame įsitikinę, kad be Dievo malonės gyvenimo neįmanomas sielos gyvenimas. Iš galingo pasitikėjimo Dievo malonės pagalba išplaukia nenugalimi pasitikėjimo šaltiniai ir, nuolankiai, bet kartu ir su ryžtingu krikščionio pasididžiavimu priimdami tuos malonės šaltinius, mes įstengiame išpažinti: "Aš galiu viską Tame, kurs mane stiprina". Dr. Liertz pabrėžia, kad su žemiškąja mirtimi viskas nesibaigia, nes mes gimstame mirtingi, bet prisikelsime nemirtingi.

Medikai kalba šventraščio žodžiais

Nervų ligų specialistas Berlyne dr. Hans March savo studijoje "Pagrindiniai gyvenimo klausimai" sako, kad tik Šv. Rašto žodžiai skelbia išganančias mintis. "Mes žinome", jis rašo, "kad tiems, kurie myli Dievą, viskas išeina į gera."

Prof. dr. Friedrich von Mueller yra žinomas klinikų vedėjas Vokietijoje ir užsienyje. Prof. Domams, rašydamas apie jį savo atsiminimus, pažymi, kad kiekviena epocha duoda tik nedaugelį tokių žmonių; jis praturtinęs mediciną svarbiais dalykais. 1927 m. buvo išrinktas Vokiečių Akademikų Draugijos pirmininku. Na-

ciai ši savarankišką demokratiškų pažiūrų tyrinėtoją buvo pašalinę iš pareigų. Visuomenė jį gerbė. Jis buvo vienas pirmųjų, gavusių Goethes medalį. Aštuoni Vokietijos ir užsienio universitetai jam suteikė daktaro laipsnius. Jis buvo kviečiamas skaityti paskaitų Anglijos ir Amerikos universitetuose. Jis skaitė paskaitą Tarptautiniame Medikų Kongrese Londone. Paruošė kišeninį mediciniškos klinikinės diagnostikos vadovėlį, kuris, dar jam gyvam tebesant, susilaukė 50 laidų. Jis labai vertino religiją ir uoliai rėmė tikybos dėstymą mokyklose. Jisai sakė:

— Vaikas yra reikalingas Dievo ir ieško tikėjimo nuo pat savo sielos gyvenimo pradžios. "Leiskite mažutėlius eiti prie manęs ir jų netrukdykite".

Savo knygoje "Gyvenimo atsiminimai" jis primena religinį auklėjimą šeimoje:

— Tvirtas moralinis branduolys ir religinis pagrindas, kaip sąžinėje saistanti jėga, gali būti tik šeimoje tiekiamas ir gaunamas.

Tikrasis meilės šaltinis

Nedaug kas yra tokio gilaus išsimokslinimo, kaip Albert Niedermeyer, kuris įsigijo tris doktoratus: medicinos, filosofijos ir teisės. Vienos universitete jis buvo Pastoralinės Medicinos Instituto direktorius. Kurį laiką jis dirbo kaip moterų ligų specialistas. Ėmėsis rašyti pastoralinės medicinos studiją, pagrįstą naujausiais biologijos ir medicinos faktais, žangoje šiais žodžiais jis išreiškė savo gilų tikėjimą:

— Tegul sumanytasis darbas, Dievui padedant, bus iki galo privestas, kad galėtų būti įkūnytas autoriaus siekimas — tarnauti mokslui, tiesai ir Dievo garbei.

Toliau tame pastoralinės medicinos vadovyje jis pabrėžia:

— Negali būti tarp žmonių tikros meilės, kuri nebūtų giliai savo šaknų įleidusi į Dievo meilę: kiekviena kita meilė nesiekia toliau savimeilės ir sudūžta, susidūrusi su savimeile. Nėra kito tikro ryšio tarp žmonių, kaip tik tas, kurs atsiranda iš ryšio su Dievu.

Savo studijoje jis gina katalikų dorovės nuostatus, pvz., kad ir pasisakydamas prieš sterilizaciją eugenikos sumetimais. Jis tvirtai tiki, kad Dievo visagalybė gali įsikišti į pasaulio tvarką:

— Abejoti stebuklų galimumu — tai paneigti Dievo Visagalybę.

Gamtamokslis nugalėjo materializmą

Prof. Wilhelm Nonnenbruch, dėstęs vidaus mediciną Prahoje ir Frankfurte, yra parašęs apie 200 mediciniškų studijų. Jis pabrėžia, kad vien tik mechaniška pasaulėžiūra negalima išaiškinti gyvybės esmės. Pasaulio organizmai atskleidžia išmintingą planą, mąstančią mintį, kuri negali glūdėti pačioje medžiagoje. Jis drauge su Max Planck Dievą ir religiją suranda iš gamtos dėsnių. Materializmą jis laiko nugalētu pačių gamtos mokslų. Jis pranašauja didesnę tikėjimo ateitį, ryškesnį ryšį su antgamtiniu pasauliu, o apie gydytoją sako:

— Tikras gydytojas yra mokslu apsišarvavęs menininkas ir kunigas.

Iš mokslininko dienoraščio

Tautų mokslininku yra tapęs Pierre Lecomte Du Nouy. Jis dirbo laboratorijose su Nobelio laureatu Alexis Carrel; vedė tyrimus Rockefellerio institute, vadovavo biofiziniams tyrimams Pasteuro institute Paryžiuje,

buvo Aukštųjų Mokslų mokyklos direktorius Sorbonos universitete. Jis parašė apie 200 knygų ir studijų. Jo knyga "Dvasios ateitis" per aštuonis mėnesius susilaukė 22 laidų. Jis mirė 1947 m. Prieš mirtį prašė, kad būtų priimtas į katalikų Bažnyčią. Savo dienoraštyje jis rašė:

— Mano didysis džiaugsmas būtų mokslininkus išlaisvinti iš ateizmo ir juos vėl grąžinti prie Dievo, jų Tvėrėjo. Savo paskutinį veikalą "Human Destiny" (Žmonijos likimas) aš esu parašęs iš gilaus įsitikinimo, kad mokslas be Dievo mūsų dienose pasaulį nublokš į griuvėsius.

Savo knygoje apie žmogaus paskirtį jis prisimena mokslo ir religijos santykį tardamas:

— Turite būti nuoširdžiai įsitikinę, kad moderniojo gamtamokslio šviesoje nėra konflikto tarp mokslo ir religijos.

Savo raštuose jis pabrėžia, kad mūsų laikų žymiausi mokslininkai yra tikintieji, kad paskutinių keturių dešimtų metų atradimai padarė neįmanomu dalyku priimti materialistines pažiūras. Jis drąsiai tvirtina:

— Jeigu mes pasaulio ženklus tikrai suprantame, vienintelis žmonijos išsigelbėjimas glūdi religijoje.

Jis pabrėžia, kad reikia nepaliaujamai stengtis artėti prie Dievo:

— Lai žmogus niekada neužmiršta, kad jame ir tik jame glūdi dieviškoji kibirkštis; kad jis gali jos nepaisyti arba ją užgesinti, bet, kad jis gali taip pat artėti prie Dievo, jeigu tik jis stengsis su Juo bendradarbiauti ir Jam dirbti.

Dr. Juozas Prunskis

Laimėjau, nes mylėjau ir tvirtai tikėjau.

Šv. Augustinas

“JEIGU DIEVAS GERAS, KODĖL MANO DUKTERĮ ATĖMĖ?”

(Clare Boothe Luce atsivertimo istorija)

Clare Boothe Luce yra žinoma Amerikoje ir kitose šalyse, kaip dramaturge, Kongreso narė, JAV ambasadorė Italijoje. Ji yra taip pat konvertite, prieš dešimtį metų perėjusi į katalikų tikėjimą. Šiam žingsniui ji buvo paruošta garsaus vyskupo (tada dar prelado) Fulton J. Sheen.

Didslė tragedija atvedė ponią Luce prie Katalikų Bažnyčios durų. Tuo metu, t. y. 1944 m., auto katastrofoje žuvo jos mylima duktė Ona. Palaidojusi dukterį, ji vis dėlto negalėjo palaidoti didelio širdies skausmo. Be to, besibaigiančio antrojo Pasaulinio Karo įvykiai ją, didelę JAV patriotę, taip pat labai giliai sukrėtė. Humaniška jos širdis labai sunkiai galėjo pernešti atominių bombų sprogimus ant Hirošimos ir Nagasaki miestų. Vargai, rūpesčiai ir didelis širdies skausmas 1945 m. rugsėjo mėnesį jau beveik baigė visai palaužti tą kilniąją moterį. Ypač buvo sunki viena naktis, jai esant Waldorfo viešbutyje. Žiaurios mintys ją buvo bevaidančios skausmingon a g o n i j o n. Anksčiau ji niekad neparnešdavo nervų, nors ir sunkiausiuose psichiniuose pavojuose, bet tada ji tikrai bijojo, kad neištversianti ir palūšianti.

Nežinodama ką daryti, ji suklupo prie lovos ir mėgino maldoje rasti paguodos. Tačiau ir tai negelbėjo. Kai ji atsistojo, pastebėjo ant stalo dar neatplėštą laišką. Rašė jėzuitas Tėvas Edward Wiatrak, kurs pirmiau prieš keletą metų jai buvo rašęs, pagirdomas ją už kalbą, pasakytą Madame Čiangkaišek garbei ir už jos

rūpestį karo našlaičiais. Į laišką jam buvo atsakyta. Po to ji skundėsi jėzuitui kitu laišku dėl dukters mirties ir ieškojo paguodos įvairiuose savo rūpesčiuose. Ji atidarė laišką ir ėmė skaityti. T. Wiatrak ją ramino dėl ankstyvesnio liūdesio valandų. Klausė, ar ji skaičiusi šv. Augustino išpažinimus, kur šventasis maldoje suradęs sielos poilsį. Baigdamas laišką, jėzuitas sakė meldžiąsis už ją.

Ponia Luce pasirausė viešbučio kambarėje, ieškodama Biblijos. Deja, nerado. Tada griebė telefono abonentų knygą, susirado Jėzuitų namų numerį ir, nežiūrint kad buvo 2 val. nakties, paskambino. Atsiliepė labai mieguistas broliuko balsas. "Aš pašauksiu T. Wiatrak", jis atsakė. Jai belaukiant prie telefono, vėl ėmė kryžiuotis įvairios mintys. Norėjo mesti telefoną, kristi lovon ir stengtis užmigti. Tačiau atsiliepė T. Wiatrak ir išklusė ponios Luce skundą, kuriame ji sakėsi jaučianti didelę dvasinę depresiją. Jėzuitas jai tarė:

— Taip, gerbiamoji Ponia, tai yra nakties šauksmas, dėl kurio aš meldžiausi.

— Kada aš galėčiau Jus pamatyti asmeniškai, Tėve?

— Aš nesu vienas iš tų, kurį Jūs turėtumėte pamatyti. Aš Jums rekomenduočiau susitikti su prelatu Fulton Sheen, kuris taip pat gyvena Washingtone. Jūsų vargas ir rūpestis yra daugiau dvasinis. Aš prelatui parašysiu, kad jis susitiktų su Jumis. Dabar eikite gulti, ir telaimina Jus Dievas.

Tada Clare iš tikrųjų pajutusi sielos gilumoje Dievo raminamąją kibirkštį. Ji atsiklaupė, trumpai pasimeldė ir, kritusi į lovą, užmigo saldžiu vaikišku miegu. Po keletos dienų telefonu iššaukė ją prelatas Sheen, pakviesdamas drauge su juo papietauti. Clare prelatą sutiko pirmą kartą: tai ypatingos išvaizdos žmogus; jo žodžiai persunkti gilia išmintimi ir įtikinamumu; jo pasitikėjimas visagalinčiu Dievu taip pat imponuojantis. Toki buvo pirmieji jos išpuodžiai. Pietų metu Clare pirmiausia ir buvo norėjusi kalbėti apie teologinius klausimus, bet monsinjoras mandagiai paprašė:

— Nekalbėkime apie religiją pietų metu.

Po pietų juodu nuėjo į prelato darbo kambarį. Čia prelatas viešnią gražiai įspėjo, kad ji nė nemanytų per vieną vakarą aptarti ir išsiaiškinti visas religines tiesas.

— Laikysimės nustatytos tvarkos, — pratarė prelatas, — kalbėkime šiąnakt tik apie vieną dalyką — Dievo egzistenciją. Aš norėčiau kalbėti 15 minučių be jokio pertraukimo. Po to Jūs galėsite kalbėti ir klausti, ką tik panorėsite, nors tai tęstųsi ir visą naktį.

Kai vyskupas vėliau prisiminė šį pasikalbėjimą, jis nusijuokęs ir pasakęs:

— Aš buvau per daug naivus, tikėdamasis, kad Clare man leis kalbėti 15 minučių be jokios jos intervencijos.

Mons. Sheen pradėjęs kalbą nuo pasaulio sutvėrimo, pabrėždamas, jog tai negalėjo įvykti kokio nors atsitiktinumo dėka. Jo aiškinimas buvo lėtas, suprantamas ir įtikinantis. Po to buvo kalbama apie stebuklingąjį daiktų tvarką, kuriuose visur yra jaučiamas Tvėrėjo buvimas.

Savo buvimu pasaulyje Dievas įrodo ir savo gerumą, meilę žmogui ir visiems tvariniams. Čia ponias Luce pašokusi ir, rodydama pirštu į monsinjorą, sušukusi:

— Jeigu Dievas yra geras, tai kodėl Jis atėmė mano dukterį?

Tada prelatas labai mandagiai stengėsis ją apraminti tardamas:

— Galimas dalykas, kad tai buvo padaryta dėl to, kad Jūs taptumėte tikinti. Tur būt. Jūsų duktė išpirkto Jums kelią į tikėjimą savo mirtimi.

Šis prelato teigimas įrėžęs į ponios veido bruožus labai įtikinančias žymes. Ji aprimusi. Po to jis plačiai dėstęs katalikų tikėjimo dogmas, remdamasis filosofiniais išvedžiojimais. Kai sutartas laikas baigėsi, Luce paklausė:

— Ar Jūs, prelate, esate susipažinęs su YinYang filosofija?

Sheen, būdamas filosofijos profesorius, be abejo, daugiau žinojo apie kinų mistiko doktriną negu klausėjo. Jis jai atsakė labai mandagiai. Pokalbisėjo toliau. Juo tolyn — juo nuširdyn. Pagaliau Clare užsispyrusi ir pareiškusi, jog ji su viskuo galinti sutikti, tačiau nenorinti sutikti su pragaro buvimu. Savo įrodinėjimus ji dėščiusi ištisą valandą. Monsinjoras atsakydamas sunaudojęs dar daugiau laiko. Jo aiškinimo pagrindinė mintis buvo ta, kad pragaras egzistuoja ne dėl to, kad Dievas norėtų žmonių kančios, bet dėl to, kad Jis įrodo savo tvariniams, jog su Jo didžia dovana — laisva valia žmogus gali pragaro išvengti. Kai monsinjoras baigė savo ilgą ir įtikinančią kalbą apie pragarą, tada Clare atsidususi ir pasakiusi:

— Viešpatie, kokį puikų mintytoją jūs turite šio žmogaus asmenyje!

Instrukcijos tęsėsi apie 5 mėnesius. Jos buvo ilgiausios, kokias prelatas

NEAUKLĖJANTIS AUKLĖJIMAS

Kalbėti apie auklėjimą, kuris neauklėja, reiškia ne ką kita, kaip tokį auklėjimą pasmerkti ar bent apkalinti jį visišku neefektingumu ar nukrypimu nuo savo tikslo. Iš tikro, visiškai neauklėjančio auklėjimo negali nė būti. Tokį pavadinimą galime priimti tik kaip priekaištą, bet ne kaip teisingą apibūdinimą. O tokius priekaištus neretai padaro viena kita atskiros tarp savęs nesutariančios ir kita kitą kritikuojančios labai priešingos pedagoginės srovės. Tokius priekaištus dar dažniau daro atskiri asmenys, kai susiduria su auklėjimu, kuriam nepritaria, kurio nesupranta ar kurį smerkia iš ideologinio nusistatymo.

konvertitams kada nors buvo davęs. Paprastai užtekdavę 30–50 valandų. Daugelis žmonių stebėjėsi, kaip jos vyras, toks didelis Presbiterijonų bažnyčios šulas, jausis savo žmonos atsivertimo atveju. Tačiau jis buvo visiškai patenkintas, kad žmona suradusi savo tikrąjį Dievą.

Clare Luce buvo priimta į katalikų tikėjimą 1946 m. vasario 16 d. šv. Patriko katedroje Niujorke.

(Naudotasi "Catholic Digest" žiniomis)

Pr. Alšėnas

Tokiems priekaištams sudaro sąlygas per didelis auklėjimo įvairumas ir jo išsišakojimas, kilęs iš paties gyvenimo sudėtingumo ir pažiūrų įvairumo. Prieš keletą šimtų metų tokiems priekaištams daug mažiau tebuvo vietos, nes tada mokykla galėjo apimti visus mokslus, ir gabus jaunuolis galėjo juos visus išeiti. Šiais laikais, nepaprastai išaugus mokslams ir menams ir nepaprastai susikomplicavus politiniam, ekonominiam ir kultūriniam gyvenimui, auklėjimas jau nebegali apimti visko ir turi tenkintis, perduodamas jaunimui tik mažą mokslų dalelę. Lygiai ir gabiausias jaunuolis jau nebegali visų mokslų pasisavinti ir turi tenkintis tik esminių žinių atranka. Ir ta mokslų, žinių ir auklėjimo turinio atranka šiandieną įvairiuose kraštuose yra labai įvairi. Įvairių kraštų švietimo sistemų planuotojai jau nevienodai supranta auklėjimą, nevienodas žinias numato perduoti jaunuomenei ir nevienai auklėja priaugančią kartą. Taip atskiros auklėjimo sistemos ir atskiros pedagoginės srovės, skirtingai nusistatydamos auklėjimo tikslus ir skirtingą pasirinkdamos mokomąją medžiagą yra dažnai viena nuo kitos nutolusios, viena kitai prieštaraujančios ir neretai viena kitą smerkiančios. Vienos švietimo sistemos stengiasi ir šiais laikais apimti kiek galima visus mokslus ir perduoti jaunimui visų mokslų pagrindus. Kitos gi sistemos jau nebesistengia apimti visų mokslo sričių ir numato leisti mokiniams pasirinkti jiems artimesnius dalykus. Taip Europos mokyklos, eidamos daugiau tradiciniu keliu, vis tebesilaiko principo perduoti jaunimui visų sričių žinias ir todėl savo programas labai išplėtė bei jas perpildė. Amerikos mokyklos pasirinko kitą kelią, bū-

tent, neapsunkinti jaunimo didelę žinių daugybę ir jaunimui daugiau perduoti tai, kas tik jiems gali būti gyvenime naudinga ir kas atitinka mokinių palinkimus bei interesus. Eidamos skirtingais keliais, šios dvi auklėjimo kryptys jau dažnai viena kitą kritikuoja. Europiečiams, kurie laikosi tradicinio auklėjimo, amerikiečių auklėjimas atrodo be sistemos (nes vaikai patys pripuolamai pasirenka mokytis mokslo dalykus), be disciplinos, ne daug ką išmokęs, paviršutiniškas. Amerikiečiams gi Europoje besilaikąs tradicinis auklėjimas atrodo taip pat nebeatliekąs modernių auklėjimo uždavinių, nes atsilikęs, nemoderniškas, net labai konservatyvus ir neprogresuojąs su bekintančia civilizacija, per daug formališkas, vienašališkai intelektualistiškas, abstraktus, perkrautas nereikalingų dalykų mokymu, negyvenimiškas, nė kiek neatsižvelgįs į auklėtinių individualius skirtumus, nepritaikąs prie auklėtinio interesų bei linkimų ir iš viso nepagrįstas auklėtinio psichologijos pažinimu. Kalbamas pažiūrų skirtingumas apie auklėjimą rodo, kaip, sprendžiant apie kitokios krypties auklėjimą, lengva būti šališkam ir kaip sunku objektyviai įvertinti mums svetimas tendencijas.

Geram auklėjimui, kaip matome, statoma daug ir įvairių reikalavimų. Tačiau pagrindiniu reikalavimu kiekvienam bendrajam auklėjimui, atrodo, reikėtų laikyti tą, kad jis nebūtų vienašališkas, o būtų kiek galima daugiau vispusiškas, tai yra, kad jis duotų visų sričių išauklėjimą ir išlavinimą ir lavintų visą žmogų. Jei, vaiką auklėdami, ruošiamo jį kultūringo žmogaus gyvenimui, tai, savaime suprantama, jis turi ir apimti visas svarbiąsias gyvenimo sritis,

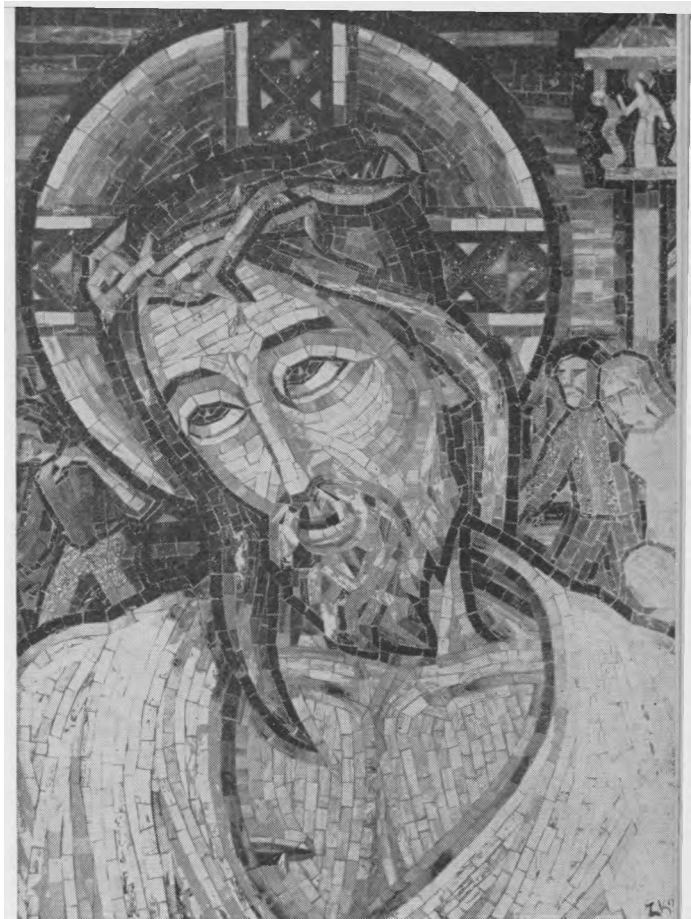
būtent, žmogaus prigimtį, kultūrą ir religiją. Taigi, vispusiškas yra toks auklėjimas, kuris lavina auklėtinį fiziškai, psichologiškai ir dvasiškai, kuris aprūpina jį gyvenimui reikalingomis žiniomis, kuris apskritai praplečia žmogaus žinojimą ir išmoko žmogų ne tik praktiškai, bet ir teoriškai galvoti, kuris įveda jauną žmogų į šių laikų žmonijos pasiektą kultūrą ir naujųjų laikų mokslo pažangą. Todėl auklėjimo, kuris apleidžia šias pagrindines sritis, gal jau nebegalėtume laikyti vispusišku ir vispusiškai auklėjančiu.

Auklėjimas yra labai platus ir sudėtingas procesas, kuris pagrindiniuose dalykuose ir principuose yra pastovus ar bent reliatyviai pastovus, o antriniuose dalykuose nuolat kinta, prisiderindamas prie bendrosios gyvenimo ir kultūros pažangos. Progresuojant mokslui ir kintant gyvenimui, drauge daugiau ar mažiau kinta bei progresuoja ir auklėjimas. Kiekvienas kraštas savo švietimo reformomis bando auklėjimą priartinti prie pakitusio gyvenimo reikalavimų, pritaikyti jam naujausią mokslo pažangą, pagerinti mokymo metodus, geriau paruošti mokytojus.

Tačiau tokiu mokyklos veržlumu į pažangą neretai pasinaudoja ir tie, kuriems rūpi ne vien auklėjimo pažangumas, bet ir noras per mokyklą paskleisti savo ideologiją jaunuomenėje. Tokie siekimai ypač būdingi įvairioms materialistinės pasaulėžiūros grupėms, kurios daug kalba apie mokyklos reformų ir pažangos reikalą ir tą pažangą mato ne kur kitur, kaip auklėjimo sumaterialistiniame. Daug kartų ir daugelyje vietų Europoje buvo bandyta auklėjimo reformų vardu jį pasukti materialistine kryptimi. Su radikaliais pasiūlymais, dažniausiai mokinių interesais ir jau-

nimo psichologija besidangstydami, materialistiški natūralistai bandė auklėjimą susekuliarinti, nukrikščioninti, pasukti natūralistine kryptimi. Panašiai mokslo pažangos ar socialinių reformų vardu netolimoje praeityje bandė auklėjimą nukrikščioninti materialistai pozityvistai ir marksistai socialistai. Tačiau nežiūrint tokių materialistinių sąjūdžių ir jų didelių pastangų, Vakarų Europoje auklėjimas iki šiol nėra sumaterialistintas. Visose Vakarų Europos valstybėse ir po naujausių reformų daug nenutolsta nuo tradicinio auklėjimo, kuris ten daugiausia yra pagrįstas krikščioniškosios kultūros ir humanizmo sinteze. Ten vykstančioje kovoje dėl auklėjimo tarp įvairių kryptų materialistų iš vienos pusės ir krikščioniškosios pasaulėžiūros auklėtojų iš antros pusės materialistai didelio pasisekimo neturi. Jei kur pasiekia įtakos į auklėjimą, tai laimi jie daugiau politiniu aktyvumu ir demagogija.

Amerikoje auklėjimo materialistinis eina priešingu keliu, būtent, ne per politiką ir ne per materialistinės krypties partijas, o per materialistiškai nusiteikusius auklėtojus teoretikus. Auklėjimo pažangos vardu viešasis Amerikos auklėjimas yra paveiktas ta kryptimi, kad auklėtų žmones, kurie rūpintųsi tik geru gyvenimu, nesidomėdami jokiais dvasiniais dalykais. Čia neginčijamai didžiausią įtaką yra įgijusi tos krypties pedagoginė srovė, kuri yra pagrįsta pragmatine filosofija. Įtakingiausia ji tapo tuo būdu, kad ją sukūrė bei išvystė visa eilė žymių auklėjimo teoretikų ir psichologų ir kad ji per universitetus ir mokytojų kolegijas buvo paskleista ir mokytojų tarpe plačiai prigijo, kaip moderniausia ir pažangiausia pedagogika.

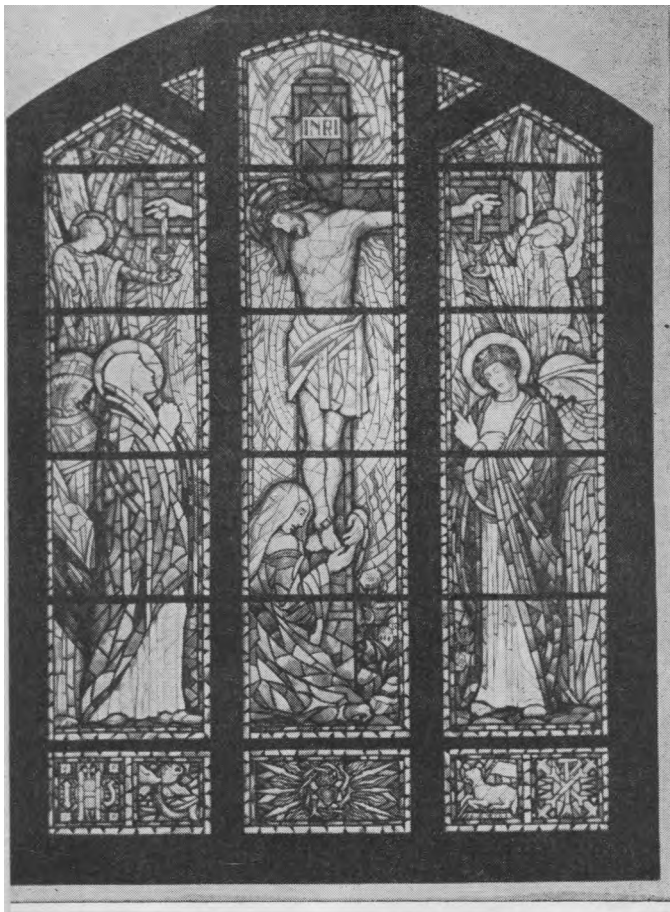

Z. Kolba

Kančia (mozaika)

Tos pedagoginės filosofijos dvasioje yra parašyta daugybė pedagoginių veikalų. Spaudoje, kur tik rasime rašant apie auklėjimą, daugiausia bus kalbama tos teorijos dvasioje. Nepaprastai dideli viešųjų mokyklų mokytojų suvažiavimai priima įvairias rezoliucijas, kurios dažniausiai atitinka tos teorijos principus ir dvasią. Tai rodo labai didelį tos teorijos įtakingumą. Tos teorijos autoriai ir šalininkai, atrodo, pagrįstai didžiuojasi, kad jie per paskutinius 50 metų iš pagrindų pakeitė Amerikos auklėjimą. Tuo pačiu jie prisiima atsakymą už Amerikos auklėjimą ir jo klaidas.

Tos pedagoginės krypties didelis pasisekimas lyg ir rodytų jos teisin-

Z. Kolba

Nukryžiuotasis (vitražas)

gumą ir pažangumą. Tačiau jos kritikai, tiek katalikai, tiek ir nekatalikai, randa, kad Amerikos viešasis auklėjimas, labai dažnai linkęs pasiremti ana teorija, yra nuėjęs į vienusiškumą ir klaidas ir kad už tas klaidas kaip tik yra atsakinga Dewey ir jo sekėjų pedagogika.

Pagrindinė šios teorijos klaida ir jos vienašališkumas yra tas, kad ji yra materialistiškai natūralistinė. Pasiremdamas jau seniai Europoje pamirštu Rousseau, Dewey laikosi principo, kad vaikas yra iš prigimtųjų geras ir kad auklėtojai turi tik nevaržyti jo, kad nesukliudytų jo prigimtiai arba, kaip sako, jo individualybei išsivystyti. Kad neapsunkintų vaiko augimo ir neiškraipytų

jo individualybės, tos krypties pedagogika linkusi atsisakyti tradicinės mokyklos mokomųjų dalykų ir leisti vaikui pačiam auklėtis iš savo savarankiško patyrimo. Auklėtojuai atimama teisė mokyti vaikus kurių nors principų ar sudaryti juose kuriuos nors įsitikinimus. Jam leidžiama daryti mokiniams tik netiesioginę įtaką, būtent, sudarant mokykloje ar klasėje atitinkamą aplinką, kad mokiniai atitinkamai nusiteiktų dalyką apsvarstyti. Bet kurių pažiūrų ar principų skiepijimą vaikuose jie vadiną indoktrinacija ir ją smerkia. Jei kai kurie jų kartais ir pripažįsta religinį auklėjimą, tai toks auklėjimas nieko nekalba apie žmogaus santykius su Dievu, o tik apie tai, ką vadiname vertybėmis. Vaikui negalima skiepyti jokios moralės, kurią jie suprantą tik kaip papročių ir žmonių laikymosi standartus. Jų supratimu, jokio atsakingumo ar moralinio nusi-teikimo auklėti nereikia. Moralės principus vaikas turi susidaryti pats iš savo patyrimo. Moralinis principus jie siekia pakeisti socialiniais įpročiais. Auklėtojas, auklėdamas vaikus, neturi siekti kurių nors tikslų. Savo patyrimo tikslus pasirenka patys mokiniai. Siekdamas vienaip ar kitaip vaikus auklėti, auklėtojas iškraipo vaikų patyrimą ir tuo pačiu elgiasi nepedagogiškai. Vienintelis auklėjimo tikslas, kurio gali siekti auklėtojas, yra augimas. Tradiciniai mokyklose mokomi dalykai neturi vertės, jie perduoda mokiniams arba teorines ir praktiniame gyvenime nereikalingas žinias arba tolimos ir nieko bendra su dabartimi neturinčios praeities palikimą. Auklėjime gali būti pateisinamas tik gyvenime reikalingų žinių perdavimas, tačiau jos turi liesti ne praeitį, o orientuotis į ateitį. Auklėjimas neturi rūpintis

praeities vertybių konservavimu, o eiti su progresuojančia civilizacija. Mokykla turi rūpintis ne žinių perdavimu ir išmokyti ne mokslo dalykų, o gyventi su žmonėmis. Tačiau tarp žmonių socialiniai santykiai grindžiami ne bendros gerovės principais ir ne pasiaukojimu, o ekonomišku principu "give and take". Tokiu pat principu grindžiami ir auklėtinio santykiai su auklėtojais. Mokytojas negali primesti mokiniams disciplinos. Pripažįstama tik tokia disciplina, kuri kyla iš pačių mokinių socialinio patyrimo. Meno dalykams autonominės estetinės vertybės taip pat nepripažįstama; jie auklėjime vertinami tik kaip priemonė kultūringai praleisti laisvalaikį.

Būdami materialistai, jie nepripažįsta ne tik dvasinės sielos, bet psichinio gyvenimo iš viso. Bet kuriuos žmogaus dvasinius siekimus jie laiko išsigimimu. Dvasinės kultūros siekimą jie smerkia kaip priešingą demokratijai.

Peržvelgdami tos vyraujančios pedagoginės srovės svarbiausius principus, matome, kad jie rūpinasi ne vien auklėjimo pažanga. Jie turi ir nemaskuojamą pasaulėžiūrinį siekimą. Dewey, Childs, Bode, Rug ir kiti tos srovės svarbieji teoretikai atvirai kovoja prieš religiją. Įsigilinę į čia trumpai suglaustus jų auklėjimo principus, rasime, kad jie yra suformuluoti taip, kad pagal juos išauklėtų žmogų, kuriam būtų svetimas religinis tikėjimas, svetima religinė moralė, svetima visa krikščioniškoji kultūra. Šiuo atžvilgiu jiems pritaria ir kitokių krypties materialistai, kurie taip pat siekia pašalinti dvasinius principus iš auklėjimo.

Į auklėjimą mes įpratę žiūrėti kaip į bendrosios pažangos dalį, kaip į kelią į kultūrą. Tačiau mes žinome,

kad kultūra ir pažanga nėra natūralėjimo procesas. Nieko nėra natūraliesnio, kaip primityvumas. Tuo tarpu žmogus, progresuodamas bei kultūrėdamas, tolsta nuo primityvumo. Pedagoginis natūralizmas, kokį matome pragmatininkų teorijoje, bando savyje jungti ir didelį rafinuotumą ir tam tikrą primityvumą, būtent, medžiaginės civilizacijos rafinuotumą ir dvasinio subrendimo primityvumą, nes jie visiškai paneigia dvasinio auklėjimo reikalingumą.

Auklėjime dvasinių ir kultūros principų atsisakymas jaunąją kartą tam tikra prasme nuprincipina ir nukultūrina: duodamas medžiaginės civilizacijos ir dvasinio nesubrendimo bei primityvumo sintezę, toks auklėjimas materialistiškai civilizuoto jaunimo dar nenukreipia nuo tokių veiksmų, kaip primityvių šokių, primityvios muzikos, primityvios moralės, mokyklų įrengimų naikinimo, moterų užpuldinėjimo, gaujų peštynių ir kitų panašių primityvių reiškinių. Už tokius dalykus didžioji atsakingumo dalis tenka auklėjimui: atsakingas jis tuo, kad neįdiegia jauname žmoguje tų principų, kurie padarytų jį atsparų prieš visas destruktivias aplinkos įtakas.

Pragmatinės pedagogikos principų aiškinimasis dar neturėtų sudaryti sugestijos, kad visas amerikiečių auklėjimas yra tiems principams palenktas. Kitos pedagoginės srovės daug kuo su pragmatininkais nesutinka. Didžiausią jiems opoziciją sudaro katalikiškoji pedagogika. Tačiau katalikų mokyklos teapima tik apie 10-12% viso Amerikos jaunimo. O nedidelei mažumai sunku atsispirti prieš daugumos įtakas. Su pragmatizmu daugeliu atžvilgių nesutinka ir čia plačiai prigijusios (realistinė ir idealistinė) pedagoginės sro-

vės. Tačiau jos viešajame gyvenime yra mažiau įtakingos. Sekant pedagoginę literatūrą, susidaro vaizdas, kad kalbamoji natūralistinė pedagogika sudaro vyraujančią kryptį, stipriausiai veikia viešąją nuomonę ir, pretenduodama į didelį pažangumą bei modernumą, verčia kitas pedagogines sroves derintis į jų liniją ir daugiau ar mažiau sutikti su jų auklėjimo tvarka ir jų planuojama mokymų organizacija.

Kaip jau matėme, vyraujanti šio krašto pedagoginė kryptis visiškai atsisako tradicinio auklėjimo ir jo intelektualizmo. Jo vietoje jie siūlo praktišką, gyvenimišką, auklėtinio interesams artimą ir ne knygoms bei vadovėliams, o paties auklėtinio veiklumu pagrįstą auklėjimą. Tuo jis atitinka ir bendrą amerikiečių praktiškumo tendenciją. Ir būtume labai šališki, jei bandytume paneigti, kad, ta kryptimi besiorientuodama, Amerikos mokykla paruošia bei išauklėjo praktiškai ir techniškai daug geriau besiorientuojantį žmogų negu bet kurio kito krašto mokykla. Tačiau negalime pamiršti, kad praktinis bei techniškas išsilavinimas yra tik maža bendrojo žmogaus išauklėjimo dalis. Dėl to modernioji šio krašto mokykla, išeidama iš anksčiau aptartų principų, yra nevispusiška tuo, kad ji neapima visų tų sričių, kuriose žmogus turi būti auklėjamas. Ji atsisako visos eilės gyvenimo sričių auklėjimo, ir siekia žmogų auklėti praktišką, gerai techniškai besiorientuojantį, savarankiškai veiklų ir sociališkai tinkamą žmonių bendruomenei. Ji duoda praktiškai technišką išsilavinimą, tačiau ji siekia jį izoliuoti nuo religinio, moralinio ir kultūrinio išauklėjimo. Nukreipdami dėmesį tik į materialinę pažangą ir šiaip natūraliąją gyvenimo tvarką,

jie ugdo jaunuomenėje sąmonę, kad gyvenime svarbūs tik materialiniai dalykai ir kad religiniai bei moraliniai reikalai yra bendrame gyvenime neaktualūs ir nereikalingi. Paneigdami autoritetus ir klaidingai pabrėždami jaunosios kartos pranašumą, jie silpnina tėvų ir Bažnyčios auklėjimo autoritetą, griaua šeimos ir religinių bendruomenių susiklausymą ir mažina jų, kaip auklėjimo institucijų, reikšmę. Grįsdami auklėjimą tik mokinio savarankiškumu, jie yra stipriai pažeidę šeimos ir mokyklos discipliną, ir šios dvi institucijos turi didelių sunkumų, atlikdamos savo auklėjimo uždavinius. Atsisakydama religinio ir kultūrinio auklėjimo ir nepripažindama didžiųjų dvasinių vertybių, modernioji pedagogika nepajėgia jauname žmoguje išauklėti kurių nors tvirtų principų, kuriais jis vadovautųsi audringame ir palaidame moderniame gyvenime ir kurie jam duotų jėgų priešintis neigiamoms aplinkos įtakoms. Atsisakydama praeities kultūrinio palikimo ir nesupažindindama jauno žmogaus su tuo, ką praeityje žmonijos genijus yra sukūręs, modernioji pedagogika neišmoko jauno žmogaus vertinti dvasinės kultūros, neišmoko jo gėrėtis kultūrine kūryba ir branginti kultūrinių vertybių. Nevertindama jokių tradicijų, idealizuodama laisvę ir bijodama pažeisti jaunolio elgesio laisvumą, modernioji pedagogika neturi priemonių sukultūrinti augančio žmogaus elgesiui ir apšlifuoti bei sudisciplinuoti jo laikymąsi.

Jaunimo nusikaltimų didėjimas, moralinis palaidumas, šeimos nepastovumas, aukštesnių principų ir dvasinių vertybių negerbimas lyg rodytų, kad modernioji pedagogika neišauklėja žmogaus, kokio reika-

Kristaus veidas

Z. Kolbos mozaika

lauja šių dienų gyvenimas, neišauklėja atsparumo ir neduoda motyvų bei principų, kurie reikalingi atsispirti tiek prieš neigiamas aplinkos įtakas, tiek ir prieš pačios žmogaus prigimties netvarkingai besireiškiančius polinkius.

Auklėjimas yra žmogaus vedimas bei kėlimas aukštyn, didinimas jo žmogiškosios vertybės, atskleidimas jo žmogiškosios reikšmės. Tačiau toks auklėjimas, kuris atsisako rūpintis žmogaus antgamtiniais santykiais, ir kuris nenori nieko žinoti apie žmogaus dvasinį gyvenimą, auklėjimas, kuris priaugančio žmogaus moralę palieka savaimingam išsiplėtojimui ir pripuolamų įtakų veikimui ir neturi plano žmogaus charakterio

ugdymui, auklėjimas, kuris nesiekia jauno žmogaus supažindinti su žmonių genijaus iki šiol pasiektais pagrindiniais mokslais ir didingaisiais grožiniais kūriniais, auklėjimas, kuris išpūdingiausią ir imliausią žmogaus gyvenimo laikotarpį nori daugiau derinti su "good time" idealu, su tikslu neapsunkinti jaunimo dvasinių vertybių pasisavinimu ir moralinio idealo sąlygomis, — toks auklėjimas atsisako daugelio labai vertingų, tiesiog pagrindinių auklėjimo atžvilgių. Toks auklėjimas daugeliu kalbamų atžvilgių yra neauklėjantis auklėjimas. Jis labai tolimas vispusiškam ir pilnutiniam auklėjimui.

P. Maldeikis

MEILĖS GROŽIS IR JO TRAPUMAS

I

Meilė yra ne tik sudėtingiausias, bet ir asmeniškiausias išgyvenimas, kuriame daug problemų ir mįslių. Juk kiekvienas žmogus yra atskiras pasaulis, su skirtingu paveldėjimu ir išgyvenimais, kurie jį ugdo. Dėl to kiekviena konkreti meilė turi skirtingų spalvų ir atspalvių, duodama pagrindo tvirtinti, kad *koks žmogus, tokia ir jo meilė*.

Retai žmogaus dvasia išgyvena tokią įtampą, kuri galėtų prilygti meilės išgyvenimui. Retai žmogus gali būti taip giliai savo vertingume apsprendžiamas, kaip tada, kai jis myli. Todėl ir antrasis posakis atrodo teisingas: *kokia meilė, toks ir žmogus*.

Štai dvi pagrindinės mūsų straipsnio tikrovės. Čia mes nenorime nieko pasakyti prieš pačią meilę, kurios nesuteptą idealą kiekviena siela savyje nešiojasi, ir kurio jokia nešvari realybė nesugeba sutepti. Bet mums teks paminėti liūdną tiesą, kad nėra grožio, kurio žmogus neįstengtų subiaurinti: jo kojos gali sutrypti ir puikiausių gėlių puokštes.

Meilės grožis

"Tas pats dalykas, kuris šalia mūsų vadinamas grožiu, mumyse vadinamas meile." Šiais žodžiais O. Mi-lašius nusako meilės ir grožio giminingumą. Ši giminingumą įrodo meilės ir jos pasireiškimų stebėjimas. Ar ne tiesa, kad meilė žmogų pripildo grožiu ir nuteikia grožiui; ji pati, pirm visko, išgyvenama kaip grožis. Jau pirmasis gimstančios meilės jausmas išreiškiamas grožiu: ji man patinka, ji graži arba jis gražus. Dažniausiai šis jausmas išgyvenamas kaip išorinis grožis, bet ne retai jis pajuntamas kaip vidinis grožis, pagražinąs net pačią išorę. Vadinasi, *meilė gimsta širdyje grožio pavidale*. Šv. Raštas, kalbėdamas apie pirmąsias žemės šeimas, sako, kad žmonių sūnūs matė žmonių dukras esant gražias ir ėmė jas sau už žmonas. Grožio išgyvenimas įžiebė meilę, o meilė suartino visam gyvenimui. Biblijos "Giesmių Giesmė" liudija, kad besimylintieji vienas kito grožį mato, jį svajingais palyginimais ir pavadinimais šlovina. "Visa graži esi, mano drauge", — sako mylimasis, meilę grožio pavidale išgyvendamas.

Poetai kalba apie visokeriopą mylimo objekto grožį. Atrodo, tartum pasakiška burtininko lazdelė būtų palietusi mylimąjį asmenį, ir jis sušvinta spindinčiu grožiu, nors šalia stovintieji to grožio ir nepastebi. Vadinasi, meilė, kartais sukurdamą tik iliuzorinį grožį, mylinčiame asmenyje visa paausina. Baironui mylimosios balsas yra švelnus muzikos garsas, skambas virš jūros. Tetmajeriui kiekvienas mylimosios žodis yra gėlė, kuria jis džiaugiasi ir maldauja: "Kalbėk dar į mane." Heinei mylimosios akys — žibuoklės, o pirštai —

baltosios lelijos. Lerbergui mylimosios išskleisti plaukai atrodo kaip dalgio nupiautos varpos. Ar ne todėl mylimoji moteris pajunta meilę kaip grožį. Tetmajeris sako: "Ar tu žinai, ką reiškia moteriai pasakyti: myliu? Tai pasakius, lyg saulė savo šviesa persunkia gėlę."

Meilė ne tik pagražina mylimą objektą, bet ir *mylintįjį grožiu pripildo*. Todėl dar vakar Putinui, savyje ryškiai grožio nejutusiom, šiandien — meilei gimus — jo vidus prisipildo gėlėm ir saule, šviesa ir dainom ("Vakar sako"). Vien meilės atmintis užlieja sielą besijuokiančia saule, kvepiančiais žiedais, aušros ugnim, spinduliais... ("Romansas"). Poetas — grožio sklidas — visa mato grožio šviesoje, nes "aš visą būtį puošdavau tavim, spalvotų sutemų liūdna Madona" ("Saulėleidžio Madona"). Lygiai taip Balmontas dainavo: "Mano sode mirga rožės baltosios ir rožės rausvosios."

Meilė ne tik grožiu pripildo, bet *akis atveria aplinkiniam grožiui*. Sidabriniai melsva migla pridengia visą pasaulį, tikrove paversdama svajonę. Visas aplinkos grožis virsta puošniais rėmais mylimosios paveikslui įstatyti. Poetui Tiutceviui atsivėrė naujas pasaulis, kai "iš jos krūtinės kaip saulė išsiveržė auksinis meilės prisipažinimas." Kai mylimieji — meilei dingus — vėl susitiko, poetas prisiminė praeities auksinius laikus, ir širdyje jam pasidarė šilčiau, lyg vėlujį rudenį būtų padvelkę pavasariu.

J. Wassermann "Angelų aptemime" vaizduoja vieną asmenį, kuris — ty liai sėdėjęs šalia mylimosios — išeina į gatvę, sustoja, nusiima skrybėlę ir, pažvelgęs į žvaigždėtą dangų, pajunta, kad "būna valandų, kai žvaigždės nušvinta mums pirmą kar-

tą." Mat, meilė pažadino pastabumą ir jautrumą grožiui.

Meilė nuteikia sielą svajingai, ir visos spalvos atrodo turtingesnės, ore pajuntama daugiau balzamo, o dangus pasidaro mėlynesnis. "Atėjo meilė, ir man atrodė", sako H. Hesse, "kad plonas pilkas šydas nukrito nuo mano akių, ir pasaulis pasirodė man pirmą kartą dieviškoje šviesoje." Besimylintiems atsiveria kitiems neprieinamas grožis. Dėl to Balmontas sako, kad jie pamato tokias naktines gėles, kurios vardo neturi, ir kurių kiti negali matyti.

Net daiktas, turėjęs bet kokių ryši su meile, nušvinta nauja šviesa. Savo "Eugenijoje Grandet" Balzakas vaizduoja mylinčiąją, kuriai seni, girdžiantys laiptai spinduliavo, kalbėjo; jie buvo jauni kaip jos meilė, kuriai jie tarpininkavo. Iš kitos pusės, ar ne dėl to pasaulyje šviesa užgęsta, tamsoje spalvos pranyksta ir vakarykštis džiaugsmas panyra liūdesyje, kad meilė žuvo.

Per meilę žmogus *pajunta giminigumą kiekvienam grožio pasireiškimui* ir pasidaro jautresnis menui. Sakykime, tapybos menas, paprastai reikalaujantis stebėjimo, mąstymo ir priartėjimo, mylinčiajam darosi artimesnis, nes pati meilė yra sustojimas prie vieno asmens, jį geriau pažįstant, apmąstant, juo gėrintis. Muzikos menas, kurs garsu bando išsakyti tai, kas žodžiu nepagaunama ir neišreiškiama, kas nedrąsiai pasakmonėje svaigsta, yra labai giminingas meilės įjautrintai sielai, kuri gyvena žodžiais neišsakomu jausmu. Muzikos esmė, tvirtina R. Rolland, yra meilė. Todėl koncerte akys instinktyviai ieško draugo, su kuriuo galėtų džiaugsmu dalintis, nes vienam žmogui tas džiaugsmas per didelis. Ir ne kartą dviese besiklau-

sant muzikos, "ant harmonijos lysvių tūkstančiai gėlių atveria savo besijuokiančias akis."

Pavasario gamta, kurioje visa atgimsta, sužaliuoja, pražysta, galingai ir ilgesingai prakalba į besimylinčius, nes jų sieloje gimė kažkas nauja, iki išol nejausta, neišgyventa, kas — lyg pirmosios pavasario gėlės — nežinomos saulės pažadintos — kelia galvutes į nežinomą ateitį.

Žmogus, per meilę grožiu prisipildęs ir nuolat grožiu — visokio meno pavidale — sielą maitindamas, *pats pagražėjo fizine ir dvasine prasme*. Meilė pražydina žmogų ir, kaip rodo patyrimas, jis pradeda labiau rūpintis savo išore, elgesio formomis, instinktyviai derindamasis prie sieloje pražyduosio grožio. Neveltui Balzakas sako prasmingai, nors ir neįprastai: "Meilė ir bažnyčia savo altoriams reikalauja gražių uždangalų". Įsimylėjęs ir meilę branginęs žmogus susirūpina ir vidiniu grožiu, t. y., savęs tobulinimu, ydų šalinimu, nes jos yra neestetinės, ir dorybių įsigijimu, nes tikra dorybė dvelkia grožiu. Tikroji meilė yra graži jau savo esme, nes ji žmogų išlaisvina iš paties savęs ir savo savimylės, kuri gimdo visapusišką dvasinį baurumą. Meilė duoda galingų paskatiniųmų save ugdyti ir dailinti, kad mylimam asmeniui būtų galima džiaugsmą padaryti ir save, kaip vertingą dovaną jam padovanoti.

Meilė ir grožis yra giminingi dar ir dėl to, kad bet koks *grožis kursto meilės ilgesį, ir veda į meilę*. Grožis apvainikuojamas ir atbaigiamas meile. Jis įprasminamas meile. Ir todėl "tuščias būtų dangaus didingumas, tuščias laukų ir medžių grožis, jei mūsų akys tai matytų, o širdis neišmoktų mylėti" (Wordsworth). Grožis tad ir jungia besimylinčias sielas,

kurios, susitikusios grožio pamėgimo pagrindu, ir toliau tą meilę grožio pamėgimu palaiko. Todėl grožis yra meilės rėmai. Todėl anot Rilkes — meilė, tas jo vadinamas sielos paėmimas, gimsta "baltų chrizantemų dieną". Kai poetė Kanopnicka — savo eilėraštyje, vardu "Veronoje" — keliauja prie Romeo mylėtosios Julijos kapo, prie meilės altoriaus, tai jos kelią lydi grožis: saulė po jos kojomis mėto aukso rožes, snaudžiančiam ore jaučiamas bučinių šnabždesys, ir balandžių sparnų šešėliai krinta ant jos tako...

Meilė kuria ir skleidžia grožį, nes ji *meną dažniausiai įkvepia*. Kiekvienas kūrėjas — kaip Dantė — turi savo Beatricę. Gal ji yra nereali esybė, gal išsvajota ir laukiama Nežinomyji? Gal ji — kuris nors praeities prisiminimas, nei išreiškiamas, nei apipavidalinamas, glūdijs giliausioje pasąmonėje, kuri tiksliai išreiškia Putino žodžiai:

"Tu mano širdgėlos polėkius žadini, Tu man kova, ir sapnai, ir daina."

Gal ta Beatricė yra nelaimingoji meilė. Todėl jos įkvėpta kūryba yra pilna skausmo. Gal ji yra ta, kuriai galėtume parašyti dedikaciją: "Mylėtai ir mylėjusiai — Neištikimajai". Net nelaiminga meilė virsta grožiu, ir ne kartą tokios meilės skausmas tampa didesniu įkvėpimo šaltiniu už laimę ir džiaugsmą. Kad meilė įkvepia grožį, patvirtina sena tiesa, jog įsimylėjęsij bando eilėraščius rašyti.

Meilė įgalina kitų sukurtą grožį giliau suprasti ir į jį įsijausti. Todėl besimylintieji kartais drauge skaito poeziją, daro gražesnes ištraukas iš skaitomų knygų, drauge klausosi muzikos, drauge lanko meno galerijas ir t. t. "Nuo tos valandos, kai jis susitiko Ruth", rašo J. London, "prieš

jį plačiai atsivėrė pasakiškos poezijos šalies vartai... Moteris davė jam gilesnę poezijos supratimą".

Meilė susvajina žmogų, ir marga spalviai svajonių drugeliai, tartum skraidančios gėlės, pradeda mirgėti prieš jo akis. Viename Tetmajerio eilėraštyje mylintysis svajoja apie poveybinį laiką, kai atsidarys prieš juodu šviesus, pilnas gėlių kvapo sodas. Rožės bučiuos jos plaukus, ir gėlės kris jiems ant galvų. Tai bus laikas, kai jis savo mylimąją gėlių spalvomis taip pasakiškai išpuoš, kad visas pasaulis nušvis. Pietų Amerikos poetas Amado Nervo svajoja apie busimąją meilę, kuriai gimus,

šviesa — didesnė negu birželio mėnesį — užlies dieną. Tą naktį mėnulis nušvis pilnatim, ir kiekvienas jo spindulys virpės Betoveno melodijomis, o rožių bus daugiau negu visą gegužės mėnesį. Tai vis svajonės ir jausmai, bet labai suprantami, nes "visa, ką Eros paliečia, paneria į grožio šviesą" (Maceina).

Šitaip pajusta ir stiprios grožio šviesos nušviesta meilė yra tikras gamtos stebuklas. Štai dėl ko už meilės stebuklo — kaip už kiekvieno gamtinio ar antgamtinio stebuklo — stovi visatos, taigi ir meilės, Kūrėjas. Tikroje meilėje yra kažkas dieviška.

Alfonsas Grauslys

PAŠAUKIMAS PROFESIJOJE

Žmogaus pašaukimą įkvepia, valdo ir palaiko antgamtinis tikslas, apčiuopiamai pasireiškiantis Dievo ir žmogaus meile. Tokiu būdu, jaunas vyras, apsisprendęs tapti kartūzu, palieka pirmąjį gyvenimo būdą ir pasirenka atgailos ateitį, nes jį mąsina, veda Dievo ir žmogaus meilė. Mes — būtinai ir besąlyginiai — jungiame Dievo meilę su žmogaus meile, nes krikščioniškoje pasaulėžiūroje Dievo meilė neišsivaizduojama be žmogaus meilės. Viename viešame susirinkime kažkoks žmogus suriko: "Aš myliu Jėzų, bet nekenčiu katalikų". Tokiai priešingybei nėra vietos krikščioniškoje galvosenoje, nes — kaip Evangelistas Jonas tvirtina — "kiekvienas, kuris sakosi mylįs Dievą, nemylėdamas savo brolio, yra melagis".

Viešpaties Kristaus žodžių prasmė yra labai aiški, kai Jis skelbia, kad Įstatymas ir Pranašai remiasi Dievo

ir artimo meile. Tai yra ne tik bendrinė krikščionybės norma, bet ir dvasinio gyvenimo motoras, duodąs jėgą minčiai ir veiksmui. Ne veltui Apaštalas Petras sako, kad "meilė uždengia nuodėmių daugybę". Iš Apaštalo Povilo žodžių aišku, kad meilė yra krikščionio alfa ir omega; be jos ne tik žmogus, bet ir jo žygdarbiai yra beverčiai. Ir mums atrodo tikslu sakyti, kad Dievo ir žmogaus meilė yra vienintelis krikščioniškumo kriterijus. Kas jos neturi, tas nėra krikščionis. Kas tik ja ir jai gyvena, tas — šventasis. Tarp šitų priešingų polių sprendžiasi išganymo problema. Ar žmogus gyvena pagal Dievo ir žmogaus meilės pašaukimą? O gal jis išsižadėjo krikščioniui būtiną idealizmą ir meilę pajungė savi mylai? Kiekvienam žmogui prieinamas meilės pašaukimas, bet klausimas lieka neatsakytas, tol, kol neapsisprendžiama tarp meilės ir savi mylos.

Z. Kolba

Angelas (mozaika)

Grįžkime prie jaunojo vyro, pasirinkusio kartūzų vienuolio dalį, kuris — išgyvenęs atgailos vienvėję tam tikrą laiką — dabar pergyvena antgamtinio dvasingumo lūžį. Panašų atvejį aprašo buvusi vienuolė Monica Baldwin savo autobiografijoje, vardu "Aš peršokau per sieną". Sakykime, kad jaunasis kartūzas apsisprendžia grįžti į pasaulį, nes nuolatinės aukos gyvenimas jam pasirodo per sunkus ir nebetekęs pirmąsios svarbos. Mes nedrįstame teisti net fiktyvaus epizodo, bet gyvenimas liudija, kad, idealizmui ir pasiaukojimui sumažėjus, padidėja savimyla. O jai padidėjus, egoistinio elemento įtaka sustiprėja sprendi-

muose ir veiksmuose. Gėrio darymas gauna kitą kryptį, nes motyvai pasikeitė. Jau nebe Dievo, nebe žmogaus meilė yra pagrindinis gyvenimo tikslas. Žmogus pats sau tapo tikslas.

Kunigo pašaukimas yra Dievo ir žmogaus meilės išikūnijimas ir apčiuopiama išraiška. Šv. Povilas aiškiai sako, kad kunigas iš žmonių paimitas pašvenčiamas. Jei senųjų amžių kunigas buvo ne tik religijos, bet ir mokslo atstovas, o Žyduose — ne tik tarpininkas tarp Dievo ir žmogaus, bet ir dieviškojo įstatymo sargas, tai krikščionybėje kunigo tipas išsiskiria apaštališkuoju charakteriu, kurį išreiškia ir apipavidalina meilė. Kunigo gyvenimas turi būti aukos gyvenimu, ir visas jo darbo pasaulis turi remtis Dievu ir žmogumi. Jei koks nors kunigas pergyvena šventojo idealizmo perdegimą, kai kasdienis nusivylimas savo ir kitų žmonių silpnybėmis meilę ir auką pradeda daryti sunkiai įmanomą, gali ateiti ne momentas, bet jų serija, kada — pradėjus abejoti aukos prasmingumu — susidaro progos dažnesniems savimylės prasiveržimams. Jei visa sudėjus, savimyla viršija bendrąją meilės ir aukos svorį, kunigystės pašaukimas gali virsti profesija. Mat, kunigas nebetarnauja žmogui. Priešingai, jis pradeda tarnauti sau. Nors pagal Apaštalo Pavilo žodžiu, kunigas turi gyventi iš altoriaus, bet tai kaip tik paryškina pagrindinę kunigystės funkciją, būtent, altoriaus tarnybą, kuri prasideda Dievu, o baigiasi žmogumi.

Jei kunigas yra žmogaus tarnas antgamtinėje srityje, tai gydytojas yra žmogaus tarnas gamtinėje. Jau Hipokrato priesaika iš 5-tojo šimtmečio prieš Kristų reikalauja, kad gydytojo darbui vadovautų du veiksniai: meilė medicinai ir meilė žmo-

gui. Šitos dvi meilės turi eiti ranka rankon. Dėl to gydytojui neturi būti nei graiko, nei žydo; nei moters, nei vyro; nei vergo, nei laisvojo. Vadinasi, medicinos praktika turi esmingai remtis meile žmogui ir ji turi patarnauti jam pagal meilę medicinai. Kitais žodžiais, pagal visapusišką profesinį sugebėjimą. Šie du veiksniai — meilė žmogui ir meilė medicinai — padaro gydytojo profesiją nežemiškai kilniu pašaukimu. Savaiame aišku, kad kiekvienas profesinis patarnavimas turi būti atlyginamas už laiką, pastangas, technikinį bei farmakologinį elementą. Bet medicinos praktika nustoja buvusi pašaukimu, kai liaujamasi žmogui patarnauti, kai jis priimamas be meilės, pagarbos ir intereso, kai žmogus tampa eilinė pragyvenimo priemonė.

* * *

Ne retai girdime mįslingus žodžius — "menas menui" ir bandome suvokti jų prasmę. Logiškai galvojant, tektų sakyti, kad menas yra žmogui. Žiūrint į kultūrų istoriją, taip pat reiktų pripažinti, kad menas yra žmogui. Žavintis meisterių ir genijų kūriniais, ypač tų, kuriuos pasaulis pripažino plačiai, bet pavėluotai, vėl reiktų sutikti, kad menas yra žmogui. Gal šiandien — neturint istorinės perspektyvos, kuri būtina objektyviam vertinimui — kai kuri dabarties kūryba yra sunkiau suprantama, bet jei ji yra menas, tai ateitis pasakys, kad ir šitas menas buvo sukurtas žmogui. Taip yra buvę iki šiol, ir mes neturime jokios priežasties manyti, kad rytoj bus visiškai kitaip.

Bet ką gi reiškia — "menas menui"? Svarstant šiuos žodžius iš įvairių išeities taškų, prieinama prie vienos prasmės, gal net pagrindinės, kuri norėtų meną atitolinti nuo vidurkio Žmogaus ir rezervuoti jį nedidelei iš-

rinktųjų grupei. Ar tokia pažiūra yra naudinga kūrybai ir menininkui, yra nauja tema, kurios čia mes neliesime. Mums atrodo, kad — pasikliaujant istorija — galima drąsiai sakyti, jog tikras meno kūrinys, nesvarbu, kokios pažiūros ir nusistatymo įtakoje jis buvo sukurtas, tampa ne išrinktųjų grupės, bet plačiųjų masių turtas. Jei kūrinys buvo tam tikras bandymas, ir, gal būt, ne visai nusišėjęs, juo pasidžiaugs tik tam tikra entuzijastų kategorija, bet ir kūrinio ir džiaugsmo amžius bus trumpas.

Principas "menas menui", nors ir teisingai suprastas, vis dėlto ne retai gali būti pavojingas ir klaidinantis. Tikras menininkas nekuria sau. Jis nepataikauja kitų ignorancijai ar lėkštam mėgėjiškumui ir meno neiškeičia į pinigą. Bet tikras menininkas *kuria žmogui pagal universalinio grožio ir tiesos reikalavimus*. Kūryba yra atkreipta į žmogų. Tapytojas ar skulptorius nekuria keturioms muziejaus sienoms, bet žmonėms, kurie tą muziejų lankys. Kompozitorius nerąšo muzikos, kad ji nebyle gulėtų užmirštose partitūrose. Jis rašo žmonėms. Jei dabarties žmogus jo kūrybos ir nesupranta, jis guodžiasi viltimi, kad ateis kiti laikai, nauji žmonės, kurie supras jo mintį ir darbą.

Jei kūrybą nukreipiame nuo žmogaus ir atkreipiame tik į meną, lyg menininkas būtų atsakingas tik menui arba konkrečiai tik subjektyviam ribotos grupės skoniui, tai mes jį paliekame klaidžiam kelyje, kuris ne retai nuveda į kūrybą, pagrįstą ne "menas menui", bet "menas kūrėjui". Vadinasi, menininkas iš tikrųjų pradeda kurti sau. Jis nutolsta nuo gamtos ir žmogaus, atmesdamas universalinio grožio ir tiesos reikalavimus. Bet — užuot praturtėjęs — jis tampa neturtingesnis. Užuot davęs savo kū-

riniams pločio ir gylio, jis susiaurina juos, apibrėždamas nesuprantamo subjektyvizmo sienomis ir tvoromis.

Už žodžių "menas menui" gali slypėti ir pažeista nesuprasto menininko puikybė ir nenoras nusižeminti. Kūrėjų pasisakymai vis dažniau liudija užsispyrusį įsitikinimą, kad kūrybos galia ir sugebėjimas nėra dovana ir privilegija, bet savaime turima nuosavybė, už kurią niekam nesama skolingų, niekam atsakingų. Šitoks nusistatymas ir pažiūra iš meno kūrėjų pereina į meno atkūrėjų bei išpildytojų. Aktorius, dainininkas ar pianistas pradeda manytis esąs diktatorius, kurį žmonės turi garbinti ir jam nusilenkti. Šv. Povilas labai gyvenimiškai pastebėjo klausdamas: "Kągi turi, ko iš kito nebūtum gavęs? Kamgi elgiesi taip, lyg visa iš savęs turėtum?"

Tikras ir didelis menininkas savo laiku susilaukia pripažinimo. Mus labiau traukia tas, kurio meną lydi nusižeminimas, liudijęs teisingai suprastą menininko paskirtį: kurti grožį kitiems arba sukurtu grožiu pasidalinti su kitais. Ir kuo toliau šis kūrimas ir dalinimasis siekia, tuo visapusiškiau ir universaliau menininkas atlieka savo paskirtį.

Tėviškame Apvaizdos plane kiekvienas menininkas yra paskirtas grožio pranašu ir apaštalu. Bet pranašas ne save skelbia, o tą, kuris yra jį siuntęs. Juk ir menininko ne savas talentas, ne savas sugebėjimas. Ne savo grožis, ne savo tiesa. Ne sava ugnis, ne savo šviesa. Nežemiškos dovanos duotos kitų džiaugsmui ir kitų paguodai.

Dideliam menininkui esame linę atleisti daugelį silpnybių, jei jis sukuria arba atkuria grožį, kuris mus bent momentui priverčia užsimiršti, pajusti karštą ir nesavanaudišką no-

rą būti geresniais, kilnesniais. Ir mažesnės statūros menininkams mes noriai atleidžiame jų ribotumus, bet mus negerai nuteikia klaidingas menininko paskirties supratimas ir savanaudiškas naudojimasis talentu, kuris pačia savo esme yra skirtas kitiems žmonėms, skirtas aukštesniems tikslams negu akla ambicija, saviemyla, tuštybė ir kitų niekinimas.

Menininkas yra jautresnis, jausmingesnis, imlesnis ir subtilesnis asmuo už vidurkio žmogų. Jis dalykus jautriau pergyvena, giliau kenčia, stipriau džiaugiasi. Bet šitos ypatybės turi būti naudojamos ne tik meno kūrime ar perdavime, bet viso žmogaus gyvenime. Jos turi būti, kaip platūs langai, kaip stiklo permatomos sienos, pro kurias nekliudoma veržiasi ugninė saulės šviesa ir žvaigždės sidabrinis grožis. Veržiasi abiem kryptim: į menininką ir iš menininko.

Mes nemanome, kad — proporcingai su kitomis kategorijomis — menininkų tarpe būtų daugiau intrygų, daugiau pavydo ir keršto. Netikime, kad menininkų tarpe rastume daugiau menkaverčių žmonių. Bet turime pripažinti fakto tragizmą, kad talentas gali būti panaudotas ne tik statymui, bet ir griovimui. Jis gali būti naudojamas ir piktnaudojamas. Talentas gali būti nukreiptas ir į gėrį ir į blogį.

Kūrėjas — nesvarbu, ar jis kūryboje vaduotųsi žodžiu, garsu, vaizdu ar erdve — yra grožio apaštalas. Jo misija yra grožį kurti ir skleisti, nes Dieviškasis Menininkas į jo dvasią sudėjo neišpasakytus grožio turtus. Kūrėjas turi gyventi šiuo grožiu, ugdyti šį grožį, šviesti šiuo grožiu. Jis turi nusikratyti kliūtims ir varžtais, kurie grožį pančiotų, kliudytų jo augimą ir klestėjimą. Jis turi išsižadėti

asmeniškumą, nesveikos ambicijos, aklo užsispyrimo, kad jo grožis būtų universalus ir nebūtų apibrėžtas, susiaurintas, suskurdintas. Priešingai, jo grožis turi būti platus, gilus ir laisvas. Bet savo laisvume jis turi būti grynas grožis: sveikas ir doras, įkvepiantis ir pakeliantis.

Kiekvienas menininkas — ar jis būtų meno kūrėjas ar tik atkūrėjas bei išpildytojas — turi pajusti didelę atsakomybę ne tik menui, ne tik Didžiajam Menininkui, kuris sutvėrė grožį, bet ir savo artimui, kuris — grožiui sutvertas — grožio trokšta ir ilgisi. Kokie prasmingi Jakšto žodžiai, kuriuos jis prašė iškalti kapo lentoje: "Ne savo ugnimi žėruojam, ne sau aplinkui šviesą liejam".

□ * * *

Krikščioniškasis meilės įstatymas liečia kiekvieną krikščionį ir kiekvieną žmogiškojo aktyvumo sferą, apimdamas kiekvieną profesiją, darbą ir amatą, reikalaudamas, kad krikščionis kiekvienoje gyvenimo srityje

patarnautų kitam žmogui iš meilės ir pagarbos. Jei mes konsekventiškai eitume šiuo meilės įstatymo keliu, tai ir iš fabrikų kaminų rūkstantys dūmai mums primintų ne vergo dalia, bet žmogaus darbininko auką visatos Sutvėrėjui, o kiekvienas darbas, tiek fizinis, tiek protinis, turint omenyje net visą bemintę monotonią ir smulkmenišką beprasmiškumą, galėtų tapti kilniu pašaukimu, jei būtų dirbama, veikama, kuriama iš meilės Dievui ir žmogui. Be šios dvi-lypės meilės kiekvienas darbas tampa profesija neigiamiausia ir sava-naudžiškiausia prasme. Bet jei meilė persunkia pasaulėžiūrą ir nusistatymą, tai pažiūra į darbą ir į žmogų pasikeičia. Kai savimylės įtaka sumažinama iki minimumo, kilnieji dvasios veiksniai gauna daugiau veikimo laisvės. Pradedama suprasti Dievo ir žmogaus meilės jungtis, o darbas tampa pašaukimu Dievo ir žmogaus tarnyboje.

Bruno Markaitis, S. J.

NĖRA NIEKO DIEVIŠKESNIO...

— Sveikas gyvas, seniai bematytas Jonai, — sveikinau Čikagos gatvėje netikėtai sutiktą savo gerą gimnazijos laikų draugą.

— Sveikas, Kęstuti!... Na, kad tu ir pasikeitęs ... Girdėjau, kad tu įstojai, bet, žiūrėk, tu ir atro dai, kaip tikras misijonierius.

— Paskutinį kartą Vokietijoje matėmės prieš kelis metus. Ir kas galėjo manyti, kad štai šiandien vėl taip netikėtai susitiksimė Amerikoje,

Tvirtai paspaudę viens kitam ranką, pasikeitę keliom šiltom frazėm, norėdami atnaujinti seną pažintį, pa-

sukome iš pilkos gatvės į čia pat žaliuojantį Marguette parką. Dar gimnazijos laikais gyvendami vienoje stovykloje Vokietijoje, mėgdavome išeiti vakarais į lauką — kaip mes sakydavome, "pafilosofuoti". Jis turėjo gerą galvą, sklidiną minčių ir problemų.

Dabar jis jau buvo bebaigiąs universitetą ir ruošėsi vesti. Pasisakiau, kad ką tik seminarijoje užbaigiau filosofijos studijas. Atrodo, jam tai tik ir tereikėjo priminti. Filosofiškoji gyslelė jame dar nebuvo apmirusi net po tiek daug metų. Jis mane apibėrė

klausimų klausimais. Nespėdavau nė vieno atsakyti, kaip jis pastatydavo naują.

Po kiek laiko jis truputį aptilo ir, surimtėjusiu veidu tiesiai žiūrėdamas į mane, tarė:

— Žinai, Kęstuti, karts nuo karto aš pagalvoju apie Dievą. Bet man atrodo, kad aš pradėdau Jį prarasti. Ne ... gal perdaug smarkiai išsireiškiau. Iš tikro — ne Jį prarasti, bet gal nebesusivokti, kas Jis yra. Dievas? ... Kai tą vardą tariau, beveik nieko kito negaliu įsivaizduoti, kaip tik žilą senelį su barzda, kadaise matytą katekizmo knygų, kurs pirštu rodydamas, sako: "Tai daryk, o to nedaryk."

— Jonai, man atrodo, tu pats labai teisingai pastebėjai sakydamas, kad tu iš tikro Dievo nepraradai. Kaip tik priešingai; tu pradėdi Jį atrasti. Nebesusivokti—tai geras ženklas, nes...

— Kaip tai, geras ženklas?

— Daugeliui žmonių iš viso neateina mintis pagalvoti, kas yra Dievas. Todėl per visą gyvenimą jie teturi nuo vaikystės užsilikusią Dievo, kaipo barzdoto senelio, sąvoką. Jei jie nepraranda tikėjimo, tai dar nėra taip tragiška, bet, žinoma, pilnesnis Dievo supratimas įneštų į jų religinį gyvenimą daug šviesos ir tvirtumo.

— Tikriausiai filosofijos studijose turėjai gerą kursą apie Dievą, ar ne?

— Mūsų filosofijos studijos buvo tarsi karūnuotos studijomis apie Dievą, nes už Jį kilnesnio objekto protui negalima nė surasti. Bet jei žmogaus tiesos ieškojimą palygintume su jo kelione po pasaulį, tai filosofijos kelyje jis vien savo protu vadovaujasi ir tik teologijoje jį lydi neklaidingas šv. Apreiškimo vadovas. Todėl aš bijaus, kad vien filosofinių žinių tau nepakaks.

— Ne, vis dėlto pabandykim. Atsimeni, kaip mes kadaise filosofo-

vom? Vieną kartą net prispyręs mane vertei apibūdinti riestainio skylę. Ir taip prakaitavau tada dėl tokio nieko! O dabar mūsų pokalbis tikrai išeis man į naudą.

— Na, mielai. Bet kaip manai, kaip mes galėtume pažinti asmenį, kurio niekada nesame matę, nei sutikę?

— Vienintelis kelias, tai — jeigu turėtume jo paveikslą, arba jis mums kokią žinią duotų, arba iš jo darbų.

— Teisingai. Šie yra trys pagrindiniai pažinimo būdai. Jais mes galime pažinti ir Dievą. Išleiskime tik anrąjį. Dievas, tiesa, yra mums davęs žinią apie save šv. Rašte, bet, vadovaudamiesi vien protu, pasitenkinkime dabar kitais dviem, kurie Dievo atžvilgiu sutampa: Jo kūrybos vaisius, šis pasaulis, yra kartu ir Jo kad ir menkas paveikslas.

— Tikrai! — gavęs gerą mintį, mano kalbą pertraukė draugas. — Juk kiekvienas menininkas savo veikalą įdeda savo mintis, išgyvenimus ir idealus. Todėl ir šiame pasaulyje turėtume atrasti, kas kyla iš paties jo Kūrėjo, ar ne?

— Taip, tuo labiau, nes menininkai, paėmę formas iš aplinkos ir jas savaip interpretavę, apvaldo ir formuoja medžiagą, kokia ji bebūtų, ar granitas, ar spalvos, ar žodžiai. Tuo tarpu Dievas savo kūriniais duoda ir medžiagą ir formą, visą jų būtį ir esmę. Todėl žmogaus rankų darbas

— statula ar paveikslas, poema ar romanas, mašina ar automatinis robotas — nėra jo pilnutinis kūrinys. Bet Dievo tvariniai — vanduo, oras ir žemė, augalai, gyviai ir žmogus — visą savo būtį yra gavę iš Dievo ir todėl visu tuo, kas yra, atvaizduoja Savo Tvėrėją. Pats panašiausias Dievo paveikslas yra žmogus, nes jis, nors turėdamas kūną, savo siela pri-

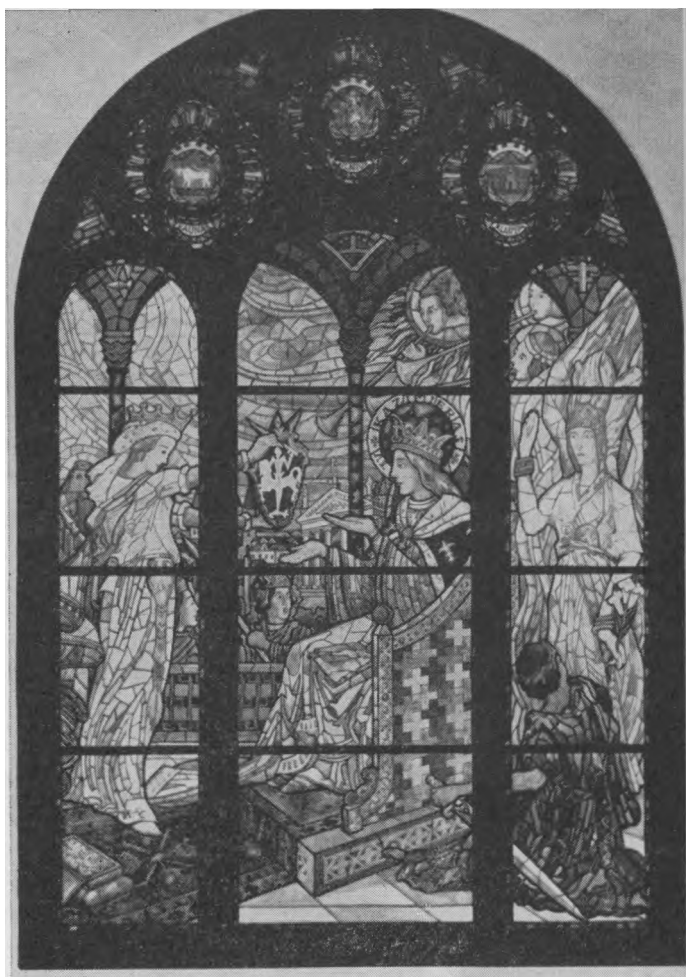
klauso ir dvasiniam pasauliui. Ir Dievas yra Dvasia.

— Bet kas yra dvasia?... — paklausė Jonas. — Aš atsimenu: kartą pradžios mokykloje religijos mokytojas, matyt, norėdamas išaiškinti mūsų tada mažom galvelėm suprantamu būdu, pasakė, kad dvasia yra kaip kvapas, tarsi... čia jis, iškėlęs ranką, pamojavo — tarsi oras, tik retesnis. Bet juk dvasia iš viso nėra materialinė. Todėl, mano manymu, Dievas tegali būti kas nors panašaus į sielą, ar ne?

— Teisingai. Bet yra didelis skirtumas. Dvasia yra asmuo su protu ir valia. Žmogaus protas ir valia yra sielos galios, galinčios galvoti ir norėti, bet ribotos, netobulos ir tik palaipsniui ugdomos. Tuo tarpu Dievas savo pačioje esmėje yra Protas ir Valia, kurie yra beribės apimties ir tobulybės. Žmogus turi daug minčių, daug įvairių norų ir troškimų. Vieno panorėjęs, jis po kiek laiko to gal nebepanorė; kai ką sužinojęs, jis vėl gal pamiršta. Tuo tarpu Dievo Protas yra visa iš karto suvokiantis, kad Jis turi tik vieną visą-žinančią Mintį. Gi savo Valia Jis iš karto visa apima vienoje Meilėje. Kadangi ir Jo Protas yra begaliniai tobulas, ir Valia, ir Mintis ir Meilė — jie visi sutampa. Iš tikro viskas Jame yra viena ir tas pats — Protas ir Valia, Mintis ir Meilė.

— Bet kaip tai? — įsikišo Jonas. — Kaip galima ta pačia mintimi ir meile apimti visa? Juk, sakykim, kai aš atkreipiu dėmesį į ką, tai vien apie tai ir tegalvoju. Taip pat ne ta pačia meile myliu du asmenis, pavyzdžiui, savo motiną ir sužadėtinę.

— Mūsų sielos galios tegali apimti tik po truputį. Mūsų dėmesį laikinai užvaldo tai vienas tai kitas objektas. Mūsų valia gėrėsi, nori, trokšta ar myli tai viena tai kita. Visko iš karto mes negalime apimti, nes esa-

Z. Kolba

Šv. Kazimiero sapnas
(vitražas)

me riboti. Bet kuo glaudžiau žmogus sujungia savo mintis į vieną gilią tiesą, kuo intymiau visus apglėbia viena kilnia meile, tuo darnesnė tampa jo asmenybė. Bet Dievas vienoje Mintyje ir vienoje Tiesoje tobulai pažįsta Save ir visa, kas yra, buvo, bus ir kas galėtų būti. Savo visa apimančioje Meilėje, Savo Gėryje, Jis myli Save ir...

— Tu sakai, kad Dievas myli Save... — staiga įsiterpė Jonas. — Bet kaip galima priskirti savimeilę Dievui? Juk tai nuodėmė.

— Ne bet kokia savimeilė yra nuodėmė. Tvarkinga savimeilė yra visai natūrali ir kiekvienam leistina. O Dievas juk yra Tiesa, Gėris ir Gro-

žis... Ką Jis labiau galėtų mylėti? Dievas dievina save, nes nėra nieko dieviškesnio už Jį patį. Tačiau iš tos Meilės Jis kuria ir kitus asmenis, kad šie Jame savo laimę rastų. O būti ki- to laime ir džiaugsmu, tai ne egoiz- mo, bet didžiausio altruizmo ženklas.

— Tai tiesa, — pritarė Jonas, — bet dar kai kas man neaišku. Ne kar- tą esu anksčiau girdėjęs, kad Die- vas nesimaino. Ir iš tavo kalbos tą patį galima spręsti. Vis dėlto keista. Dievas — vis tas pats ir tas pats. Bet man atrodo, kad sraunus upelis yra daug geresnis už stovinčią balą.

— Palauk, Jonai. Pasakyk man, kada rožės žiedas yra gražiausias?

— Na, žinoma, kada pilnai pražy- dęs.

— Tiesa. Jis gražiausias tuo mo- mentu, kada jo žiedlapiai, pilnai iš- siskleidę, sudaro tobuliausią rožės žiedo formą. Jis nebuvo toks gražus nei keisdamasis iš pumpuro į žiedą, nei po pilno žydėjimo pradėjęs vys- ti. Kūriniams, kurie dar nėra atsiekę savo tobulumo, keitimasis išeina į gera. Jie vystosi, tobulėja. Bet Dievas juk yra pats Tobulumas. Keistis Jis negalėtų nei į didesnę tobulybę, nes didesnės tobulybės už Jį patį nėra, nei į netobulumą, kas Jam netinka. Dievas, nors nesikeičiantis, nėra nuo- bodus. Juk Jis — gyvybės Davėjas, pati Gyvybė. O gyvybė reiškia vidi- nį būtybės dinamiškumą. Dabar Jo vidaus mes negalime pažinti, bet už- tenka vien tik pažvelgti į šio pasaulio kūrinų stebinantį grožį, harmonišką darnumą, įvairiaspalves gėles, ža- vius saulėlydžius, banguojančią jū- rą... Iš paveiklo mes sprendžiame apie paties dailininko kūrybingumą. Stebinantis yra Dievo kūrybingas įvairumas, nors išreikštas tik ribotoje materijoje. Bet tad koks dar nuosta- besnis Jis yra Savyje, pats būdamas

Grožis... Mokslininkai jau šimtme- čius įvairiausiom priemonėm studi- juoja mineralus ir gyvius, stebi žvaigždes, tyrinėja jūrų gelmes. Bet, toli gražu, dar niekas nežino, kas iš tikro yra medžiaga, iš ko ji galutinai sudaryta, kokia yra nuolat kaitalio- jančios gyvosios protoplazmos sudė- tis, ar tikrai gyvių tarpe įvyko ir te- bevyksta evoliucija, kokia yra viso pasaulio susiformavimo istorija. Gamtos dėsnių atradėjų vardai yra įrašomi žmonijos istorijon aukso rai- dėmis, o tuo tarpu retas prisimena, kad mokslo genijai teatskleidžia tik mažytę dalelę paslapties, kurią Di- dysis Genijus yra įkūnijęs gamtoje. Ir tai materialinis pasaulis yra gal pats netobuliausias Jo kūrinys. Ką bekalbėti apie Jo panašumu sutvertą žmogaus sielą, kuri nuostabia esmi- ne jungtimi su kūnu sudaro žmogų. Kiekvienas žmogus savo mintimis, norais ir darbais yra pasaulis savy- je, daug turtingesnis už visą neracio- nalią gamtą. Ir kai mes mąstome, mes mąstome Jo Minties tru- pinėliais, nes nėra žmogiškos minties, kuri, tarsi lašas, ne- būtų ištryškęs iš dieviško visa žinoji- mo Šaltinio. Ir kai mes mylime, mes mylime Jo Meilės liepsnelėm, nes nėra žmogiškos meilės, kuri, tarsi ki- birkštis, nebūtų uždegta dieviškos vi- sa mylinčios Ugnies.

— Protas ir Valia, Mintis ir Meilė... Tiesa, Gėris ir Grožis... Gyvybė, Ge- nijus, Šventasis... Ir visa tai ne dali- mis, bet viena... vienas Dievas... Vis dėlto Jis yra nuostabus. Aš niekada anksčiau to nepagalvojau... — prita- rė Jonas.

— Ir tai mes prisiminėme tik ma- žytę dalelę to, ką apie Jį būtų galima pasakyti. Iš tikro, nėra nieko dieviš- kesnio už Jį patį.

Kęstutis Trimakas, S. J.

IŠ FILMŲ PASAULIO

TRAPEZE

Turinys yra nesudėtingas, ir charakteriai — lėkšti žemės piliečiai, bet meisterio ranka, priklausanti garsiajam britų režisieriui Sir Carol Reed, vairuoja veiksmo laivą per seklius vandenį vikriai ir saugiai.

Turinyje matome du faktorius. Pirmas. Akrobatai Burt Lancaster ir Tony Curtis lavinasi rizikingam numeriui, kuris cirko istorijoje yra pavykęs tik šėšiemis asmenims, būtent: trigubom "salto mortale". Curtis nori būti septintasis, ir Lancaster — ilgamečiu akrobato patyrimu ir drąsa — padeda jam siekti tikslo. Antras. Savanaudė Gina Lollobrigida ieško progos pagarsėti ir matydama, kad akrobatika ore yra cirko programos širdis, bando prisiplakti prie Curtis ir Lancaster, nesiskaitydama nei su priemonėmis, nei su pareigomis.

Pagrindiniai aktoriai atlieka savo vaidmenis be priekaišto. Labai gera filmo fotografija, ir Paryžiaus cirko gyvenimas pagautas intymiai ir efektingai. Tik paskutinis momentas, kai Curtis išpildo trigubą "salto mortale" ir tampa garsenybe cirko pasaulyje, o savanaudė Lollobrigida vis dėlto pasirenka Lancaster, tuo pačiu atsisakydamas šviesios karjeros, mums atrodo psichologiškai neparengtas ir neįtikinantis. Akrobatinius numerius atlieka patys aktoriai — Curtis ir Lancaster. Pastarasis yra buvęs cirko akrobatu, prieš tapdamas filmų aktoriumi.

Filmas žiūrėtinas tik suaugusiems, atkreipiant jų dėmesį į ideologinį filmo amoraliskumą.

EDDY DUCHIN STORY

Prieš žiūrovo akis atsiveria turtin-gas, pasakiškas ir tragiškas gyvenimas, kurį gyveno neturtingų Rumunijos emigrantų sūnus — Eddy Duchin. Tėvas norėjo, kad jis taptų vaisingumu; pastovus ir gana pelningas darbas. Bet jaunuolį traukė pianinas ir jazz muzika.

Atvyko jis į New York'ą turtingas tik ambicingom svajonėm, bet po kelių metų Duchin jau buvo pagrindinė Central Park Casino atrakcija, o jo orkestro muzika keliavo radijo bangomis nuo Atlanto iki Pacifiko.

Vedė jis milijonieriaus dukterį, kuri padėjo jam iškilti, ir jį laimė tekėjo per kraštus, nes moterystė buvo ideali. Bet žmona mirė gimdydama, ir Eddy Duchin gyvenimas griuvo, kaip degančio namo lubos. Jis bandė ieškoti paguodos muzikoje. Kai Amerika įsijungė į karą, jis savanoriu stojo į laivyną, o sūnus liko žmonos giminių globoje. Grįžęs iš karo, susitiko sūnų, kuris tėvo nepažino. Kai sūnus tėvą atrado, trys gydytojai priėjo bendros išvados, kad Eddy Duchin dienos suskaitytos. Šiame skausmingame fone sūnaus auklė išpažino savo meilę jo tėvui. Jie susituokė mylėdami, nors virš jų galvų suposi mirties kardas. Širdį veriančioje scenoje tėvas sūnui pasakė kruviną ateities paslaptį, kai sūnus — rydamas ašaras — grojo liūdną Chopin'o nokturną originaliu tėvo stiliumi.

Eddy Duchin gyveno pilnai, skausmingai ir drąsiai — iki galo.

Natūraliai, šiltai ir įtikinančiai vaidina Kim Novak ir Victoria Shaw. Labai geras Tyrone Power pagrindinis

niame vaidmenyje. Nors jis ne pianistas, bet jo pianistinės pastangos ant nebylės klaviatūros — sukuria virtuoziską įspūdį. Neįprastai geras ir gilus — jaunasis Rex Thompson. Filmą siūlytinas visiems.

THE KING AND I

Labai geras ir originalus filmas, pagamintas pagal muzikinę komediją, kuriai muziką parašė Rodgers, o žodžius — Hammerstein, ir kuri New York'e buvo rodoma penkerius metus. Savos rūšies rekordas.

Turinio esmė perkelta į filmą. Veiksmas prasideda 1862 metais Bangkok mieste, Siamo karalystės sostinėje, kai karalius savo skaitlingam vaikų būriui pakviečia mokytoją iš Anglijos.

Filmas turi labai gražių dainų, vaizdingą bei iškalbų muzikinį foną, daug humoro, gyvenimo išminties, šiltų ir jaudinančių emocijų. Sunkų karaliaus vaidmenį meistriškai atlieka nepaprasto talento aktorius Yul Brynner. Nuo jo neatsilieka britų aktorė Deborah Kerr, kurios sukurta anglė mokytoja yra tikra, originali ir užburianti spinduliuojančiu talento dydžiu ir išradingumu. Labai vykusį Rita Moreno.

Tarp iškilesnių dalykų būtina paminėti įdomi sceninė "Dėdės Tomo Trobelės" interpretacija, pagrįsta ne vakarietišku, bet rytietišku apipavidalinimu ir daiktų sąvokom.

Filmas rekomenduotinas visiems, kaip vienas geriausių ekrano dalykų.

BHOWANI JUNCTION

Filmas vaizduoja Indiją 1947 m. — nepriklausomybės išvakarėse. Britiškoji Indijos imperija gula į praeities kapą. Britų karo dalinys pasilieka palaikyti tvarkai, kol baigsis evaku-

acija, ir valdžia pereis iš rankų į rankas. Šiame sąmyšyje aiškiai matosi, kad gražiausios idėjos, kaip laisvė, demokratija ir nepriklausomybė, lieka tik idėjomis ir gyvenimo nepaliečia, jei žmonėse nėra dvasinio subrandimo ir bendrojo gėrio supratimo.

Filmas ambicingai imasi spręsti aktualią problemą: kur glaustis vaikui, kurio tėvas britas, o motina indė. Ir vienoje ir kitoje aplinkoje jis jaučiasi svetimas. Nei Britanija nei Indija nelaiko jo savu žmogumi. Sunki problema, ir filmas jos neišriša, o neišriša greičiausiai dėl to, kad problema — visoje plotmėje ir vienos kartos rėmuose — rodosi iš viso neišrišama.

Pagrindinius vaidmenis vaidina Ava Gardner ir Stewart Granger.

HOT BLOOD

Neįprasta tema: čigonai Amerikoje. Gaila, kad maža dėmesio buvo kreipta į detales. Todėl vaizdas — siaurokas, bet jame matosi, kaip čigonai gyvena modernioje civilizacijoje, neslėpdami ir nesigėdydami savo kraujo ir nomadinio palikimo tradicijos.

Įdomu, kad čigonas lieka nomadu ir šios dienos didmiestyje. Jis tebesilaiko patrijarchalinės santvarkos, kuriai vadovauja karalius ir bendruomenės seniai. Filmą patiekia nomadinis vedybų papročius, tėvų sutartį, jaunosios pirkimą ir įspūdingą vedybų ceremoniją.

Nesuprantama ir nepateisinama, kad filmas labai neturtingas čigonų muzika ir šokiais. Žiūrovas turi pasitenkinti nuolat pasikartojančiais melodijos ir judesio trafaretais. Pa grindiniuose vaidmenyse matome Cornel Wilde, Jane Russell ir Luther Adler.

Bruno Markaitis, S. J.

Liepos mėn. 29 d. buvo iškilmingas žemės pašventinimas ir simboliškas pamatų prakasimas naujai statomiems Tėvų Jėzuitų namams, kuriuose bus didelė salė lietuviškiems parengimams, erdvūs kambariai aukštesniajai lituanistikos mokyklai ir specialūs būklai jaunimo organizacijoms. Iškilnėse dalyvavo daug rinktinės Čikagos lietuvių publikos ir įvairių organizacijų atstovai. Ateinančiais metais šie pastatai bus baigti. Jais galės naudotis visos lietuviškos organizacijos ir įvairių pažiūrų sambūriai, kurie tik dirba Lietuvos gerovei. Tikimės, kad ši vieta taps mūsų kultūriniu centru, jungiančiu į bendrą darbą visus geros valios lietuvius.

Būtų gražu, kad įvairių pažiūrų lietuviškos organizacijos ir sambūriai bei pavieniai asmenys bent maža auka prisidėtų prie šio bendro mūsų visų darbo. Auką galima siųsti šiuo adresu:

JESUIT FATHERS, 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Guareschi. DON KAMILIAUS MAŽASIS PASAULIS. II dalis. Išvertė A. Sabaliauskas. Iliustruota paties autoriaus.

Albinas Baranauskas. SNIEGO PLATUMOS. Novelės. Išleido Nida, 375 psl., kaina nepažymėta.

Pulk. A. Birontas. VARDAN TEISYBĖS. Trys atsakymai autorių puolusiems. 32 psl. brošiūrėlė, išleista paties autoriaus.

LITUANUS, No. 2(7). Lietuvių studentų leidinys anglų kalba. Adresas: Box 652, Station A, Champaign, Illinois.

Stasys Raštikis. KOVOSE DĖL LIETUVOS. Kario atsiminimai, I dalis. Išleido "Lietuvių Dienos", Los Angeles, California, 1956 m. Meninę dalį prižiūrėjo Povilas Puzinas. 704 psl., kieti viršeliai, kaina \$7.

Šioje knygoje buvęs Lietuvos Kariuomenės vadas generolas S. Raštikis pasakoja savo atsiminimus nuo vaikystės iki II-jo Pasaulinio Karo pradžios. II-oje dalyje bus pasakojama tragiškoji atsiminimų dalis nuo Sovietų okupacijos iki šių dienų.

MOTERIS, nr. 3(4). Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija. Redaguoja Stasė Prapuolenytė. Administracijos adresas: 46 Delaware Ave., Toronto, Ont., Canada.

Immaculata Press

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois